

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

**Analýza aféry Jana Kalvody v člancích Lidových novin a
Deníku Právo v letech 1996-1997**

Diplomová práce

Autor práce: Bc. Ondřej Novotný

Studijní program: Mediální studia Vedoucí práce: PhDr. Martin Groman, PhD.

Rok obhajoby: 2021

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 23. července 2021

Bc. Ondřej Novotný

Bibliografický záznam

NOVOTNÝ, Ondřej, Bc. *Analýza aféry Jana Kalvody v článcích Lidových novin a Deníku Právo v letech 1996-1997*. Praha, 2021. 66 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra mediálních studií. PhDr. Martin Groman, PhD.

Rozsah práce: 143 576 znaků

Abstrakt

Práce pojednává o známé aféře vrcholného politika ODA a ministra spravedlnosti Jana Kalvody, který v roce 1996 rezignoval na všechny své veřejné funkce a odešel z vrcholné politiky. Metodou kritické analýzy se práce zaměřuje na rezonování tohoto aktu ve člancích velkých tuzemských novinových deníků Právo a Lidových novin a zkoumá, kterak se k jevu, jenž do té doby neměl v české politice obdoby, přistupovalo.

Součástí celé práce je stručný pohled na vývoj Občanské demokratické aliance, na její vrcholné osobnosti i úspěchy během Kalvodova předsednictví, dále medailonek o Janu Kalvodovi, v rámci hlavního výzkumu pak zhodnocení vybraných novinových článků, které začaly vycházet bezprostředně po Kalvodově odstoupení a vrcholily složením jeho stranické funkce předsedy v roce 1997.

Celá práce byla sepsána primárně na základě knižních pramenů pojednávajících o ODA a následně díky prostudování zásadních novinových článků ze sledovaného období 1996-97. Každá kapitola výzkumné části je zakončena výsledky a v samém závěru následuje zamyšlení nad celou kauzou očima autora i její srovnání s dalšími politickými aférami.

Abstract

The thesis deals with the well - known affair of the top ODA politician and the Minister of Justice Jan Kalvoda, who resigned from all his public positions in 1996 and left the top politics. Using the method of critical analysis, the work focuses on the resonance of this act in the articles of large domestic newspapers Právo and Lidové noviny and examines how the phenomenon, which until then had no parallel in Czech politics, was approached.

Part of the work is a brief look at the development of the Civic Democratic Alliance, its top personalities and achievements during Kalvod's presidency, a medallion about Jan Kalvod, the main research evaluation of selected newspaper articles that began immediately after Kalvoda's resignation and culminated in the composition of his party as chairman in 1997.

The whole work was written primarily on the basis of book sources dealing with ODA and subsequently through the study of major newspaper articles from the period 1996-97. Each chapter of the research part ends with the results and in the very conclusion there is a reflection on the whole case through the eyes of the author and its comparison with other political affairs.

Klíčová slova

ODA, Jan Kalvoda, Lidové noviny, Právo, Kalvodova aféra, média

Keywords

ODA, Jan Kalvoda, Lidové noviny, Právo, Kalvoda's affair, media

Title

Analysis of the Jan Kalvoda affair in articles from Lidové noviny and Deník Právo in years 1996-1997

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval PhDr. Martin Gromanovi PhD. za vedení celé práce a za poskytnutí cenných rad při její tvorbě. Dále děkuji budoucímu bakaláři Jindřichu Slámovi za grafickou a věcnou úpravu textu. Má práce by nikdy nebyla dokončena bez cenných životních zkušeností Ing. Pavla Slámy, PhD., autora více než dvou set úspěšných stavebních projektů od Kodaně až po Baku, jenž se v osmdesátých letech octl na scestí a volil mezi kariérou v žurnalistice a teplárenství. Byť zvolil druhý jmenovaný obor, stále je velkou personou i v žurnalistickém světě, proto bych se bez jeho rad nikdy neobešel.

Obsah

Úvod a metody výzkumu	1
Představení vybraných periodik.....	3
Lidové noviny	3
Právo	5
Stručná historie ODA.....	8
Důvody vzniku ODA (před rokem 1989)	8
Vznik ODA (1989-1990).....	9
První léta (1990-1991)	10
V posledních letech federace (1991-1992)	11
ODA jako vládní strana ČSFR (1992)	13
ODA ve vládách České republiky (1993-1998).....	15
Ústup ze scény (1998-2000).....	17
Pozdní léta a zánik (2000-2007).....	19
Nová ODA na scéně (2016-dosud)	19
Významné postavy v historii ODA.....	21
Pavel Bratinka	21
Michael Žantovský	21
Daniel Kroupa.....	22
Jiří Skalický	24
Vladimír Dlouhý	24
Osobnost Jana Kalvody	25
Druhá vláda Václava Klause	27
Volby 1996	27
Složení vlády.....	28
Zásadní události	28
Výzkumná fáze	30
Politická situace na počátku prosince 1996.....	31
Výzkumné otázky	31
Odras v Lidových novinách.....	32
Odras v deníku Právo	32
Výsledky výzkumu	33
JUDrGate a její hlavní dozvuky v předvánočním čase 1996.....	34

Výzkumné otázky	34
Odraz v Lidových novinách.....	34
Odraz v deníku Právo	37
Výsledky výzkumu	40
Konec prosince: Hledání ministra, další vládní krize a vnitřní situace v ODA	42
Výzkumné otázky	42
Odraz v Lidových novinách.....	42
Odraz v Deníku Právo.....	43
Výsledky výzkumu	44
Počátek roku 1997: První žena v Klausově kabinetu a Kalvodovo definitivní oznámení konce v čele ODA	45
Výzkumné otázky	45
Odraz v Lidových novinách.....	45
Odraz v Deníku Právo.....	48
Výsledky výzkumu	51
Únor 1997: Kalvoda a pražská ODA, seznam kandidátů se rozrůstá a snahy SPR-RSČ o svolání schůze parlamentních stran.....	52
Výzkumné otázky	52
Odraz v Lidových novinách.....	52
Odraz v Deníku Právo.....	56
Výsledky výzkumu	58
Březen 1997: Volby do čela ODA, Kalvodova vyjádření a návrat k aférám okolo titulů	59
Výzkumné otázky	59
Odraz v Lidových novinách.....	59
Odraz v Deníku Právo.....	62
Výsledky výzkumu	67
Závěr	68
Použitá literatura	70
Knižní prameny	70
Diplomové a disertační práce	71
Dobová periodika	71
Teze diplomové práce	72
Summary	75

Úvod a metody výzkumu

Politika byla vždy především uměním kompromisu. Případ Jana Kalvody, politické hvězdy, kterou voliči milovali, ale nakonec skončila v průběhu největší politické aféry devadesátých let, zůstává dodnes poněkud raritou. Kalvoda, vystudovaný právník, nikdy nesložil rigorózní zkoušky a neoprávněně užíval doktorský titul, na základě čehož skončila jeho politická kariéra. Ministr spravedlnosti a předseda ODA dokonce při své rezignaci přiznal vlastní chybu a v mnohém tak ukázal právě ono umění kompromisu, když upřednostnil zachování stranických šancí před svým pokračováním ve vrcholné politice.

Kalvoda patřil mezi největší politické osoby devadesátých let a jeho konec byl v médiích probrán ze všech stran. Byť jsem osobně éru jeho politického vzestupu a pádu nezažil, díky jistému rodinnému napojení na Občanskou demokratickou alianci jsem se rozhodl do detailu prozkoumat mediální reflexi celé Kalvodovy aféry. Práce sestává z teoretické části, ve které představuji obě sledovaná periodika, rozebírám historii ODA i celé Klausovy vlády a také profily Kalvody i dalších významných osobností Aliance.

Ve výzkumné části, kterou jsem se rozhodl pojmut klasicky metodou kritické analýzy, pak rozebírám vybrané články z obou dvou novin a snažím se najít, která o celé kauze okolo Kalvody informovaly. Každý tematický blok výzkumu následně zakončuji stručným popisem jeho výsledků, abych ilustroval, které periodikum přineslo lepší a méně subjektivní pohled na všechny aspekty největší devadesátkové kauzy tuzemské politiky.

Co se týče nějakého navazování na dřívější výzkum, tak téma samotné ODA a jejího vzestupu i pádu rozhodně nejlépe zpracovali Milan J. Hamerský a Pavel Dimun ve své publikaci *10 let na straně svobody: kronika ODA z let 1989-1999*. Ta se věnuje tématu historie Občanské demokratické aliance od jejího počátku až po začátek úpadku. V rámci této publikace nalezneme i jisté načrtnutí Kalvodovy aféry i jejího mediálního ohlasu, nejedná se ale o primární téma.

O Kalvodovi se ve své diplomové práci *Historie a vývoj Občanské demokratické aliance* věnuje rovněž ODA věnuje i Eliška Fuchsová. Ovšem, ani v rámci jejího výzkumu není Kalvoda tím ústředním tématem a práce se zaměřuje spíše na stranu coby celek. Jistou analýzou Kalvodovy aféry se Fuchsová letmo zabývá, v konečném srovnání ale nevěnuje největší politické aféře roku 1996 moc prostoru. Tématu Kalvodovy aféry se v malé míře věnují i souhrnné publikace, které nalezneme v seznamu použité literatury. Ani jedna ale nenabízí pohled na tuto událost v rámci mediální analýzy.

Metodou diplomové práce je kombinace analýzy obsahové, abychom měli základy o všech článcích v obou Právu a LN a následně mohli dát dohromady za pomoci komparace, která se články liší, a analýzy kvantitativní, díky níž si můžeme odpovědět na primární výzkumnou otázku. Kolik prostoru bylo Kalvodově aféře věnováno v LN a Právu v průběhu let 1996-1997. Pomocí komparace v každé z kapitol pak sledujeme, které z periodik se daným tématům věnovalo více.

Představení vybraných periodik

Jelikož se má práce zabývat analýzou novinových článků ze dvou deníků, jež po Sametové revoluci pravidelně vycházely/vycházejí v relativně vysokých nákladech a stále mají svou čtenářskou základnu, musíme si je na úvod krátce představit. Z toho důvodu se následující kapitola věnuje jistému zasazení Lidových novin a Deníku Právo do historického kontextu, krátce představuje jejich historii a stav, ve kterém se octly v průběhu devadesátých let.

Lidové noviny

Prvním zkoumaným deníkem jsou Lidové noviny, které dodnes patří mezi nejčtenější noviny vůbec. Lidové noviny za sebou mají bohatou historii a vznikly už v roce 1903 v metropoli Moravy Brně, přičemž za jejich vznikem stál proslulý novinář počátku 20. století Adolf Stránský. Jeho snaha vyústila v to, že se z novin brzy stal nejčtenější deník v českých zemích a pravidelně do něj přispívali literáti nejrozličnějších politických přesvědčení jako Viktor Dyk, Stanislav Kostka Neumann nebo František Gellner. Před Velkou válkou se z LN stal velice prestižní deník a Stránský si tak svým způsobem podepřel politickou kariéru, neboť působil jako ministr v předlitavské vládě. Po skončení Velké války se z Lidových novin stal čtený deník a v roce 1920 dokonce vznikla i jejich pražská redakce, jež se brzy stala hlavním centrem. V průběhu zlatých dvacátých let se k redakci Lidových novin připojila taková jména jako bratři Čapkové, Ferdinand Peroutka, Ondřej Sekora, Eduard Bass nebo Hubert Ripka, jež se starala o stále se rozrůstající portfolio rubrik, které v rámci každodenního výtisku vycházely.¹ Během existence první republiky pak rozhodně Lidové noviny plnily jakousi funkci deníku podporujícího "Hrad", tedy prezidenta republiky. Masaryk i Beneš se netajili svým zájmem o novinářskou obec a oba dva byli rovněž čtenáři LN. Proto není překvapením, že po anexi Sudet a vzniku druhé republiky počala prestiž "lidovek" upadat, což následně umocnila i německá okupace. Během ní se tvorby většiny tuzemských deníků dotkla nacistická cenzura, což rovněž znamenalo hromadné zatýkání redaktorů příslušníky gestapa.²

Ani po skončení druhé světové války se situace okolo Lidových novin nezlepšila, neboť v důsledku několika vládních rozhodnutí, jež měli na svědomí hlavně ministerský předseda Zdeněk Fierlinger a jeho náměstci Klement Gottwald a Viliam Široký, nemohla na území třetí Československé republiky vycházet periodika, která působila v době Protektorátu, přičemž toto rozhodnutí padlo v rámci

¹ PERNES, Jiří. *Svět Lidových novin 1893-1993: stoletá kapitola z dějin české žurnalistiky, kultury a politiky*. Praha: NLN, 1993. ISBN 8071060569. s. 5

² Tamtéž. s. 108

Košického vládního programu. Spisovatel Jan Herben společně s Ferdinandem Peroutkou a Jaroslavem Stránským dokázali obnovit vydávání deníku pod názvem Svobodné noviny, ovšem, po komunistickém převratu v roce 1948 došlo k výměně šéfredaktora, když Peroutku nahradil spisovatel Jan Drda. I když si tohoto muže dnes povětšinou spojujeme s jeho literárními díly jako *Hrátky s čertem* nebo *Dalskabáty, hříšná ves aneb Zapomenutý čert*, sehrál tento muž výraznou roli i ve vývoji LN. Za jeho působení se zcela změnila koncepce a Lidové noviny tiskly články podporující komunistický režim až do svého oficiálního uzavření v roce 1952.³

I když se někteří exiloví a protirežimní tvůrci pokoušeli v průběhu dvou dekad Lidové noviny obnovit, návratu na scénu se Lidové noviny dočkaly až v samizdatovém vydání v roce 1987. Do čela redakce se tenkrát postavil Jiří Ruml, za což byl následně několikrát vyslýchán StB, mezi přispěvatele patřili Václav Havel, Václav Klaus, Miloš Zeman a řada dalších protikomunistických publicistů, ať už z řad Charty 77 nebo ze Šedé zóny.⁴ Po Sametové revoluci se v roce 1990 konečně oficiálně obnovilo vydávání Lidových novin, které následně zažily expanzi díky akvizici vydavatelským domem Ringier Taurus. Nizozemská dceřiná společnost proslulého švýcarského vydavatelství do svého portfolia časem získala Lidovou demokracii a získala tak celou řadu nových čtenářů a předplatitelů. V námi sledovaném období, tedy v letech 1996-1997 probíhala určitá modernizace celého konceptu vydávání novin a LN získaly spoustu nových rubrik a týdenních či měsíčních příloh.

Ve sledovaném období sídlily Lidové noviny na Žižkově a jak uvidíme v následujících kapitolách, články tohoto periodika rozhodně nebyly citově zabarveny a redaktoři se snažili být značně objektivní. Dodržovali standardy profesionální žurnalistiky odpovídající dobovému kontextu a nenechávali se ve většině případů lákat subjektivní až stranickou publicistikou.

³ Tamtéž s. 136

⁴ PERNES, Jiří. *Svět Lidových novin 1893-1993: stoletá kapitola z dějin české žurnalistiky, kultury a politiky*. Praha: NLN, 1993. ISBN 8071060569. s. 124

Právo

Druhým sledovaným periodikem této práce je deník Právo, jenž si podobně jako Lidové noviny prošel vcelku dlouhým a zajímavým vývojem. Byť je Právo o několik desítek let mladší než populární Lidové noviny, musíme se na něj zaměřit a abychom pochopili kompletní fungování tohoto rovněž hojně prodávaného deníku, projdeme si stručně jeho předrevoluční vývoj a následně jeho transformaci v letech devadesátých.

Deník Právo má původ v notoricky známém Rudém právu, jež během čtyřicetileté vlády jedné strany v letech 1948-1989 sloužil jako jeden z hlavních ideologických nástrojů KSČ. "Původní" Rudé právo vzniklo, stejně jako Komunistická strana Československa, po rozkolu se Sociální demokracií v roce 1920 a následně vycházelo v období první republiky, byť bylo jeho vydávání na popud cenzury několikrát zastaveno. Rudé právo posléze v ilegalitě fungovalo i během pochmurných dob druhé světové války, po jejím skončení se pak v plné síle vrátilo a od začátku třetí republiky až do pádu komunismu bylo nejprodávanějším tuzemským deníkem vůbec (zcela logicky, neb bylo silně propagováno vládnoucí stranou). V Rudém právu vycházely stranické propagandistické články, novináři se mohli stát jen členové KSČ a taktéž se v jeho vydáních oslavovala nejrůznější spojení se státy Varšavské smlouvy.

Ovšem, po pádu komunismu v roce 1989 se situace okolo Rudého práva diametrálně změnila. Byť se deník na počátku devadesátých let stále jmenoval Rudé právo a v jeho názvu tak určitě rezonovala vazba na komunistickou stranu, z hlavičky zmizelo známé heslo "Proletáři všech zemí, spojte se!"⁵ Vedením Rudého práva byl po Sametové revoluci pověřen dosavadní šéfredaktor Zdeněk Hoření, velice rychle jej ale nahradil Zdeněk Porybný, proslulý zahraniční zpravodaj. Tomu se povedlo převzít i vedení celého vydavatelství Rudého práva, později pojmenovaného Florenc, což vedlo k tomu, že v rámci vydávání největšího levicového listu získal pomalu neomezenou moc. Tu ještě umocnil založením své vlastní akciové společnosti Borgis a.s., jejíž akcie úspěšně rozprodal členům vydavatelství a jako předseda představenstva, ředitel vydavatelství i šéfredaktor následně v lednu 1991 začal vydávat Rudé právo jako soukromý vydavatel.

Porybný vcelku rychle oprostil list od závislosti na komunistické straně a po odebrání hesla a oslav komunismu nazval Rudé právo nejprve levicovým a následně lidovým listem.⁶ Ale po kontroverzní

⁵ BEDNAŘÍK, Petr. *Dějiny českých médií Od počátku do současnosti*. 2. vydání. Praha: Grada, 2019. ISBN 9788027105533. s. 372

⁶ BEDNAŘÍK, Petr. *Dějiny českých médií Od počátku do současnosti*. 2. vydání. Praha: Grada, 2019. ISBN 9788027105533. s. 372-373

privatizaci byl Porybný obviněn několika členy vydavatelství Florenc z nekalého převzetí a přesunu novin do soukromého sektoru, kvůli čemuž byl dokonce zatčen a následně proti němu bylo vedeno trestní stíhání. O Porybném v roce 1992 neustále informovaly denní vydání "jeho" novin a velice zajímavé je, že několikrát v rámci Rudého práva vyšla i prohlášení jeho kolegů, šéfredaktorů jiných novin.⁷ Porybný byl dokonce předmětem mnoha debat v poslanecké sněmovně, když několik poslanců, převážně těch levicověji orientovaných,⁸ interpelovalo na vládu Petra Pitharta, rovněž pak několikrát došlo i k vyjádření Výboru pro nespravedlivě stíhané, jemuž kontroverzně v té době předsedal Porybného přítel Petr Uhl.

Porybný byl nakonec zproštěn obžaloby a následně pokračoval v transformaci Rudého práva v moderní levicový deník, který se už v letech 1993-1995 velice rychle vymezil coby noviny blízké sociálnědemokraticky smýšlejícím čtenářům a voličům. Avšak, jelikož se deník ještě v roce 1994 stále jmenoval Rudé právo, bylo třeba nějak kosmeticky upravit jeho podobu, aby naň nebylo již pohlíženo jako na ústřední deník komunistické strany, neb tuto pozici převzaly Haló noviny. Na Porybného popud se tak slovo "Rudé" na titulních stranách nejprve graficky zmenšilo, což vydrželo po celý rok 1994, následně pak bylo rozhodnuto o jeho úplném vypuštění ke konci roku 1995.⁹

Úplně naposledy Rudé právo vyšlo v sobotu 16. září 1995 a sám Porybný se s tímto názvem rozloučil krátkým sloupkem hned na titulní straně listu, kde popsal, proč mění název a odkazoval dokonce na dřívější články Bohumíra Šmerala ze třicátých let.¹⁰ Po nedělní odmlce pak už 18. září 1995 vyšel poprvé deník Právo a na druhé straně jeho "prvního" čísla bylo znovu otisknuto Porybného prohlášení. Od tohoto památného dne je Právo už napořád bez přívlastku.

Právo už v dobách devadesátých let získalo nálepkou levicového deníku, kterou se, jak jsme si již výše probrali, ani nestydělo pochlubit. V mnoha člancích Práva vidíme toto levicově citové podbarvení a koneckonců v již zmíněném prvním "oficiálním" vydání tohoto deníku se vyskytuje krátký článek kritizující ministra Zielence a oslavující politiku sociální demokracie.¹¹

Pokud se v dřívějších člancích Práva před naším sledovaným obdobím, tedy před počátkem kauzy Jana Kalvody, podíváme na zmínky o ministru spravedlnosti a místopředsedovi vlády, najdeme několik

⁷ DOMÁCÍ REDAKCE. Co soudí šéfredaktoři deníků o uvěznění Z. Porybného. *Rudé Právo*. 1992, 2 (67). s. 3

⁸ KONVIČKA, Libor. Mluví Klubu občanského hnutí v ČR: Efekt v každém případě neblahý. *Rudé Právo*. 1992, 2 (68). s. 3

⁹ BEDNAŘÍK, Petr. *Dějiny českých médií Od počátku do současnosti*. 2. vydání. Praha: Grada, 2019. ISBN 9788027105533. s. 372

¹⁰ PORYBNÝ, Zdeněk. Sloupek: Právo. *Rudé Právo*. 1995, 5 (217). s. 1

¹¹ REDAKCE. Zielenc připustil, že transformace by nebyla bez praní špinavých peněz. *Právo*. 1995, 5 (218).

desítek článků, které ale taktéž vesměs nejsou pro Kalvodu a ODA nikterak přívětivé. Například, hned v onom 218. čísle, kde se z Rudého práva stalo Právo, máme o ministru Kalvodovi zmínku na prvních dvou stránkách, přičemž se poukazuje na to, že ODA a KDU-ČSL nenašly společnou řeč s ODS ohledně bianco šeků.¹² Stejnou kauzu rozebíraly i další deníky, ovšem jejich interpretace se značně lišila.¹³

¹² DENGLER, Robert. Lux a Kalvoda odmítli ODS podepsat bianco šek. *Právo*. 1995, 5 (218). s. 1

¹³ Tématu se věnovaly i Lidové noviny či MF Dnes

Stručná historie ODA

Jelikož Jan Kalvoda sehrál v politickém vývoji Občanské demokratické aliance jednu z nejdůležitějších rolí, rozhodně si musíme připomenout, proč byla jeho rezignace na sklonku roku 1996 takovým skandálem a dočkala se velké pozornosti ze stran veřejnosti i médií. V rámci této kapitoly se tedy krátce zaměříme na historický vývoj ODA a představíme si její ústřední osobnosti, politické úspěchy a pády a nakonec i její odkaz, jenž na dnešní politické mapě zcela jednoznačně přežívá.

Důvody vzniku ODA (před rokem 1989)

I když Občanská demokratická aliance až po Sametové revoluci, tedy přesněji v roce 1990, její prvopočátky už můžeme spatřovat v protikomunistickém třetím odboji a hlavně v domácím disentu. Už na počátku sedmdesátých let se budoucí vedoucí osobnosti strany, Pavel Bratinka či Daniel Kroupa, scházely na bytových seminářích, které organizovali nejrůznější disidenti. Kroupa sám coby humanitní vzdělanec posléze přebral některé přednášky zesnulého filosofa Jana Patočky a působil coby jeden z ústředních mluvčích Charty 77. Kroupa a Bratinka se při jednom ze seminářů sešli s dalším budoucím straníkem Jiřím Skalickým a tím byl de facto položen základní kámen budoucí politické strany.

I když každý z těchto tří budoucích politiků, kteří byli později v rámci ODA zvaní jako “Otcové zakladatelé”,¹⁴ zřejmě na počest svých slavnějších amerických předchůdců, vynikal v jiném vědním oboru, všichni se shodovali na demokratických přístupech a občanské demokracii. Někdy během června 1989 se Bratinka poprvé zamyslel nad možností založit vlastní politickou stranu, po pádu komunismu v listopadu téhož roku, pak nabyl dojmu, že Občanské fórum je jen přechodnou formou a je na něm, aby vytvořil silný politický subjekt, který by mohl být přesně tím, co nově demokratická země potřebuje.

¹⁴ GJURIČOVÁ, Adéla. *Rozdělení minulosti: vytváření politických identit v České republice po roce 1989*. Praha: Knihovna Václava Havla, 2011. ISBN 9788087490037. s. 249-252

Vznik ODA (1989-1990)

Bratinka, Kroupa a Skalický si byli plně vědomi, že jejich politická strana bude jedním z prvních nových politických subjektů, které zaplní znovurodící se pluralitní politickou mapu Československa. Měsíc po událostech, které vedly k pádu komunismu a skončení čtyřiceti let vlády jedné strany, se 19. prosince 1989 sešel ustavující sněm, jenž zvolil Bratinku za předsedu. I když ODA, jež se vymezila striktně coby pravicový politický subjekt založený na křesťanských hodnotách, ještě oficiálně neexistovala až do uznání a registrace ministerstvem vnitřní 19. března 1990, svolala svůj přípravný výbor o šest dní dříve a potvrdila některé dřívější stanovky. Ve stejný den byl oficiálně potvrzen Pavel Bratinka coby předseda a Daniel Kroupa s Jiřím Skalickým jako místopředsedové.

První léta (1990-1991)

16. května 1990 se znovu sešel stranický výbor, který potvrdil politický program, stejně jakožto dřívější složení místopředsedů a předsedy a následně se strana pustila do přípravy na první svobodné volby. Jelikož byla nálada společnosti jasně přikloněna populárnímu Občanskému fóru, jež se stalo v listopadu 1989 ústředním symbolem toho, že komunismus skončil se svou nadvládou, rozhodli se vrcholní představitelé ODA zaregistrovat na společné kandidátce právě s OF. Jak ovšem Daniel Kroupa později uvedl ve své vlastní publikaci, měl od začátku v plánu se jasně vymezit proti přílišnému spojování právě s Fórem, proto každý z kandidátů uváděl primárně jako svou stranickou příslušnost ODA.¹⁵ Strana v době prvních voleb neměla ani stovku členů, na kandidátky OF se pak dostala celá sedmička straníků, včetně Bratinky či Kroupy, přičemž obě dvě tyto význačné osobnosti ODA se staly poslanci Federálního shromáždění. Poslancem Národní rady se pak stal i tehdy ještě nestraník Jan Kalvoda.¹⁶

Po volebních bojích v roce 1990 došlo k počátku konce Občanského fóra, přičemž se z politického hnutí zrodila další slavná politická strana, dodnes fungující Občanská demokratická strana (ODS), kterou založil Václav Klaus. V rámci končícího Fóra se poslanci z řad ODA rozhodli jednat a na popud nestraníka Jana Kalvody a Daniela Kroupy se povedlo ustavit Meziparlamentní klub poslanecké pravice, který prostupoval oběma parlamentními komorami. Oba dva iniciátoři se zhostili předsednických funkcí v tomto novém klubu, Kalvoda v rámci Národní rady a Kroupa ve Federálním shromáždění. Důležitou roli začala pak ODA hrát i na poli vládní politiky, když se prvním řádně zvoleným a stranickým ministrem bez portfeje stal Tomáš Ježek, jemuž připadlo řízení správy národního majetku a nastupující privatizace.

V říjnu 1990 se ODA sešla na první celostátní konferenci a aktualizovala zde svůj program o přísné potrestání všech vrcholných představitelů nedávno padlého komunistického režimu a taktéž, zásluhou ekonoma Ježka odsouhlasila první návrh budoucí Kupónové privatizace. Ta byla spuštěna v roce 1991 a umožnila plnoletým občanům zakoupit kupónové knížky a pustit se do akciového trhu.

Po rozpadu Občanského fóra v roce 1991 se ODA coby nejvíce pravicová strana tehdejšího politického spektra zanikajícího Československa rozhodla spolupracovat s nově vznikající Klausovou ODS a do

¹⁵ KROUPA, Daniel. *Svoboda a řád: Sváteční rozhovory*. Praha: Eos, 1996. ISBN 8090143342. s. 29-31

¹⁶ MALÍŘ, Jiří a MAREK, Pavel. *Politické strany: vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004: Kniha druhá*. Brno: Doplněk, 2005. ISBN 807239178X. s. 1531

jejího středu přibyl konečně dřívější sympatizant Jan Kalvoda a také Vladimír Dlouhý¹⁷ či Ivan Mašek.¹⁸ Liberální přístup strany vyústil v několik rozhodnutí, mezi něž patřil i vznik poslaneckého klubu Právě křídlo.

Rok 1991 předznamenával v mnohém konec federace a čím dál tím více bylo jasné, že Česko a Slovensko nemohou fungovat jako společný stát. ODA v té době hledala spojence na rozrůstající se politické mapě budoucí České republiky a kromě ODS sympatizovala primárně s Klubem angažovaných nestraníků (KAN). Ten coby silný politický subjekt obnovil po revoluci svou činnost a uspěl v komunálních volbách 1990, proto jej bylo třeba brát vážně. S KAN podepsala ODA dokonce alianční dohodu.¹⁹

V posledních letech federace (1991-1992)

Značně komplikované vztahy ODA s její mocnější mladší sestrou ODS vyústily v průběhu let 1991-92 v několik šarvátek, mezi něž patří skandál na pražské radnici, jenž skončil odvoláním primátora Kořána, nestraníka sympatizujícího s ODA, spojenými silami KAN a ODS. Snahy KAN dopomoci k utvoření spojení ODS a ODA byly v průběhu obou dvou let bourány nejrůznějšími mediálními vyjádřeními, ve kterých členové ODS několikrát napadli ODA a označili ji za skomírající. Josef Zielenc a Miroslav Macek coby jedni z prvních významných členů ODS dokonce několikrát vyzvali stranické špičky ODA, jako byly právě Kalvoda nebo Dlouhý, aby se raději přidaly do řad ODS. Vrcholem politického hašteření byl určitý smír z konce roku 1991, ve kterém se obě dvě politické strany rozhodly navzájem tolerovat, k žádnému užšímu navázání spolupráce tedy nedošlo. Určité styky naopak ODA měla s Liberálně demokratickou stranou, jež rovněž uznávala, jak už její název napovídá, jistý liberální princip, ovšem jelikož její existence neměla dlouhého trvání, nedá se v tomto případě mluvit o oboustranně výhodném svazku.²⁰

ODA se na přelomu let 1991-92 stále vymezovala jako striktně profederální strana a hodlala zachovat ČSFR. Od dubna 1991 do března 1992 pak ODA zorganizovala rovnou tři celostátní konference, na kterých řešila primárně nové směřování a vedení. Na březnové konferenci z roku 1992 se ukázalo, že

¹⁷ O něm více v samostatné kapitole

¹⁸ *Tamtéž* s. 1532

¹⁹ DIMUN, Pavel a HAMERSKÝ, Milan J. *10 let na straně svobody: kronika ODA z let 1989-1999*. Brno: Bachant, 1999. ISBN 8090263143. s.26

²⁰ DIMUN, Pavel a HAMERSKÝ, Milan J. *10 let na straně svobody: kronika ODA z let 1989-1999*. Brno: Bachant, 1999. ISBN 8090263143. s. 26-27

vnitrostranické rozpory mezi Bratinkou a Dlouhým, jenž coby zastánce levicovějšího přístupu a bývalý člen KSČ, nebyl tolerován mnohými dalšími členy ODA. Každopádně, po rezignaci předsedy Pavla Bratinky, byl na tomto březnovém sjezdu zvolen do čela strany Jan Kalvoda, kterého si odstupující politik coby nástupce vybral. Sám Bratinka se stal místopředsedou a ve stejné funkci jej doplnil Daniel Kroupa. Kalvoda coby první krok ve funkci na konferenci pomohl ke sloučení LDS s ODA, čímž ovšem nevědomky posílil liberálnější křídlo pod vedením další stranické osobnosti - Vladimíra Železného.²¹

Na poli celostátní politiky pokračovalo i pod Kalvodovým vedením striktní zastávání se Federace a prosazování programu, který striktně zamítal jakékoli boření společného státu Čechů a Slováků, přičemž odkazoval na jugoslávskou tragédii, snažíc se zamezit tomu, aby se něco podobného stalo i zde. ODA prosazovala i dvoukomorový parlament a rozdělit jej do Česka a Slovenska, přičemž v Praze by sídlila Sněmovna a v Bratislavě Senát. Tyto požadavky se ale ve světle událostí dalších měsíců bohužel pro Kalvodu a jeho stranu ukázaly jako naprosto nereálné a nesplnitelné.

²¹ MALÍŘ, Jiří a MAREK, Pavel. *Politické strany: vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004: Kniha druhá*. Brno: Doplněk, 2005. ISBN 807239178X. s. 1532

ODA jako vládní strana ČSFR (1992)

V čele s charismatickým a u lidí velice oblíbeným předsedou Janem Kalvodou se strana v roce 1992 pustila do předvolební kampaně, během které se několikrát octla v hledáčku nejrůznějších médií. Pro ODA se situace v úplném počátku kampaně nevyvíjela vůbec dobře, neboť na stránkách nejrůznějších deníků se objevovaly informace o přístupu strany k možnému rozpadu federace. ODA byla v několika novinových článcích označena za protifederální partaj, což zcela odporovalo jejím ideálům a v očích veřejnosti jí to v mnohém uškodilo.

Druhý problém přišel jako blesk z čistého nebe. ODA na tom před volbami nebyla finančně vůbec dobře, proto si na popud vedení strany vzala dvě půjčky ve výši téměř 45 miliónů československých korun. Aféra, jež se už v této době okolo obou dvou transakcí vyrojila, pak provázela stranu po zbytek její existence.²²

Volby do Federálního shromáždění, tedy do Sněmovny národů i lidu, a do České národní rady proběhly v červnu roku 1992 a ODA v nich fatálně neuspěla, když prošla pouze do ČNR. Vítězná koalice ODS a Křesťanské demokratické strany (KDS) ale začala jednat s KDU-ČSL a také s ODA. Kalvoda, roztrpčen tím, že dojde k zániku federace, požadoval na koaličních jednáních čtyři ministerská křesla, jichž se nakonec s mírnými změnami dočkal. Tomáše Ježka, jehož si Kalvoda představoval znovu ve funkci ministra pro správu národního majetku a privatizaci, nahradil Jiří Skalický, který na rozdíl od prvního jmenovaného nevadil ODS a KDS. Ve vládě zasedl i Dlouhý, Kalvoda se stal prvním místopředsedou. Koaliční dohoda byla podepsána oficiálně 1. července 1992.²³

Povolební výsledky a jednání přinesly jednoznačnou odpověď na pokračování či nepokračování federace. ČSFR spěla ke svému konci a i když se Kalvoda ještě naposledy pokusil prosadit referendum, rozhodli za něj představitelé ODS a slovenského HZDS o tom, že federace skončí s rokem 1992.²⁴

Ještě v rámci ČSFR se v září 1992 konal další sjezd ODA, na kterém Kalvoda vystoupil se zhodnocením volebních výsledků a když je označil za pozitivní (s ohledem na to, že je ODA součástí vládní koalice), byl napaden Vladimírem Dlouhým, jenž se ve svém projevu ostře vymezil proti směřování pravicového a většinového křídla strany. Po sjezdu se odehrála ze strany ODA asi poslední význačná událost v rámci

²² DIMUN, Pavel a HAMERSKÝ, Milan J. *10 let na straně svobody: kronika ODA z let 1989-1999*. Brno: Bachant, 1999. ISBN 8090263143. s. 28

²³ MALÍŘ, Jiří a MAREK, Pavel. *Politické strany: vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004: Kniha druhá*. Brno: Doplněk, 2005. ISBN 807239178X. s. 1537

²⁴ PŠEJA, Pavel. *Stranický systém České republiky: politické strany a jejich vývoj 1989-1998*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. ISBN 8021030917. s. 134

dosluhující Federace. Kalvoda a stranické špičky, Dlouhého nevyjímaje, nesouhlasili s integrací FS do budoucího Parlamentu České republiky a dokonce jeden čas hrozil odchod ODA z koalice. Krize byla zažehnána koncem roku 1992, kdy si Kalvoda uvědomil, že výstup z koalice by mohl jistým způsobem drtivě srazit preference strany a sympatie veřejnosti.²⁵

²⁵ RYCHLÍK, Jan. *Rozpad Československa: česko-slovenské vztahy 1989-1992: Česko-slovenské vztahy 1989-1992*. Praha: Academic Electronic Press, 2002. ISBN 8088880025. s. 321

ODA ve vládách České republiky (1993-1998)

Jak je již všeobecně známo, první rok existence samostatné České republiky nebyl zrovna ideálním a přinesl spoustu politických sporů. ODA zasáhla primárně do první volby českého prezidenta, jež se konala 26. ledna. Jan Kalvoda v čele strany umně získal podporu veřejnosti tím, že podpořil kandidaturu posledního československého prezidenta Václava Havla, čímž se postavil preferovaným kandidátům ODS a KDS a v politickém boji tyto dvě velké strany dokázal porazit. Nakonec i Václav Klaus a jeho ODS musel souhlasit s volbou právě Havla, jenž byl nakonec schválen celou koalicí, tedy i lidovci. Kalvoda a jeho ODA slavili v roce 1993 úspěch také s prosazením senátních voleb, čímž dali jasně najevo, že nehodlají strávit kompletní přeměnu mandátů zaniklého Federálního shromáždění na senátorské. Nebudeme se asi nadále moc rozepisovat, kterak se Senát PS České republiky rodil v bolestech a spokojme se s tím, že nakonec vznikl oficiálně v roce 1996.

ODA také v průběhu svého působení ve vládě Václava Klause usilovala o jisté vytvoření samosprávy a prosazovala 13 krajů, což je téměř totožné s aktuálním stavem. Ovšem, hned rok po osamostatnění České republiky propukla v ODA krize týkající se již zmíněného dluhu, který vznikl díky půjčkám od ČSOB a Živnobanky. Aféra okolo financování a nestíhání splátek na čas ustala díky Kalvodovu několikerému převedení, následně ale vypukla kauza okolo sledování politických stran BIS. Do té se ODA zapojila společně primárně s lidovci pod vedením Josefa Luxe a nakonec docílila toho, že byl odvolán šéf BIS Stanislav Devátý.²⁶

Před volbami v roce 1996 byl Jan Kalvoda znovu zvolen do čela strany, ovšem stranu výrazně poškozovaly interní spory, jež vyvolával hlavně místopředseda Vladimír Dlouhý.²⁷ Možná i z toho důvodu v parlamentních volbách nakonec ODA nezískala vytoužených 10% hlasů, ale jen pouhých 6%. Po volbách v roce 1996 došlo v české politice poprvé ke vzniku menšinové vlády, neboť koaliční strany ODS, ODA a KDU-ČSL měly dohromady pouhých 99 mandátů. Díky přístupu Miloše Zemana a jeho ČSSD ale výměnou za poskytnutí postu předsedy Sněmovny získala vláda "toleranci" a ODA v ní opět obsadila několik zásadních postů. Když však na sklonku roku 1996 Jan Kalvoda rezignoval na své funkce místopředsedy vlády i ministra spravedlnosti kvůli neoprávněnému používání titulu JUDr., začal mocenský úpadek ODA a taktéž pověst vlády byla nenávratně pošramocena.²⁸

²⁶ DIMUN, Pavel a HAMERSKÝ, Milan J. *10 let na straně svobody: kronika ODA z let 1989-1999*. Brno: Bachant, 1999. ISBN 8090263143 s. 79-80

²⁷ Tamtéž s. 97

²⁸ Více a podrobněji v dalších kapitolách

Kalvodův odchod z vrcholné politiky vyvrcholil v roce 1997 složením funkce předsedy ODA a předsedou se po něm stal Michal Žantovský.²⁹ Ovšem, mohutná krize v ODA pokračovala a levicověji orientované křídlo pod vedením Vladimíra Dlouhého se neshodlo s pravým blokem, což vedlo k dalšímu stranickému úpadku. Po krizi vládní koalice kvůli švýcarským kontům předsedy Klause, tedy po "Sarajevském atentátu",³⁰ odešli poslanci z řad lidovců z vlády a na pozadí těchto událostí odstoupili Žantovský se Železným z čela ODA.³¹ Předsednictví se ujal Skalický, strana se dostala do úřednické vlády ex-governéra ČNB Josefa Tošovského, ale po několika měsících v roce 1998 ji začali opouštět nejdůležitější členové jako například Vlasta Parkanová nebo Karel Kühnl.³²

Ve volbách v roce 1998 ODA nekandidovala a následně už pod vedením Skalického zahájila jednání o vzniku Čtyřkoalice s lidovci a stranami US a DEU. Jelikož ale na povrch vypluly další detaily o dluhu, jenž se ODA povedl vytvořit za necelých deset let fungování, skončila 4K velice rychle. US a DEU se spojily do jedné strany a spolu s lidovci pak kandidovali ve volbách v roce 2002. Asi posledním světlým momentem ODA bylo její rozhodnutí o prosazení 14 krajů, které podpořila ještě jako člen 4K.

²⁹ DIMUN, Pavel a HAMERSKÝ, Milan J. *10 let na straně svobody: kronika ODA z let 1989-1999*. Brno: Bachant, 1999. ISBN 8090263143 s. 405

³⁰ BUREŠ, Jan. *Česká demokracie po roce 1989: institucionální základy českého politického systému*. Praha: Grada, 2012. ISBN 9788024742830. s. 399

³¹ PŠEJA, Pavel. *Stranický systém České republiky: politické strany a jejich vývoj 1989-1998*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. ISBN 8021030917. s. 129

³² Velká většina těchto politiků pak zakotvila ve straně US-DEU

Ústup ze scény (1998-2000)

Žantovského konec měl přinést období jisté stability, jak sliboval Jiří Skalický, bylo tomu ale nakonec naopak. Jelikož na povrch vypluly další informace o dluhu, jenž se ODA povedl vytvořit za necelých deset let fungování, skončilo období relativního klidu velmi rychle. V samotné ODA se odehrály velké rošády, neboť Skalický kvůli skandálům skončil nejprve ve vládě a v únoru roku 1998 také v čele ODA.³³ Strana trpěla svými nevyřešenými skandály z minulosti, včetně toho o financování, kvůli čemuž se sešly její špičky v dubnu na konferenci v Kladně. Na té se Skalický oficiálně vzdal funkce předsedy, což předtím učinil už v únoru a zde tento akt jen potvrdil. Novým předsedou se stal Daniel Kroupa, jenž na funkci už několikrát předtím kandidoval. Jeden z nejvýznamnějších představitelů celé ODA byl následně svými stranickými kolegy pověřen vedením předvolebních rozhovorů s ODS a mladými ovšem ambiciózními partajemi Uní svobody (US) a Demokratickou unií (DEU).³⁴

Kroupa samotný nakonec jednal jen s ODS a DEU, upadající ODA ovšem už v té době v tuzemské politice ztrácela své dřívější pozice. Václav Klaus coby předseda stále velmi silné a populární ODS nabídl Kroupovi možnost o kandidatuře členů ODA na kandidátkách Občanské demokratické strany, tento akt ale předseda Aliance nepřijal, neb se nejednalo o klasické koaliční partnerství. Jelikož následné předvolební průzkumy neslibovaly ODA žádný pozitivní výsledek, rozhodl nakonec stranický ústřední sněm o nekandidování a voliče vyzval k volbě ODS, US či DEU. Unie svobody ve volbách získala téměř 9 procent hlasů a pod vedením Jana Rumla se dostala do Poslanecké sněmovny, kde svým způsobem nahradila právě ODA.

Posledním pokusem ODA o jistý návrat na scénu bylo jednání s US, DEU a KDU-ČSL, jehož cílem bylo vytvoření koalice, pro kterou se vžil název 4K. V tomto uskupení se ODA konečně zadařilo alespoň částečně obnovit svou zašlou slávu, když v senátních volbách získala čtyři křesla, přičemž dalších deset si připsaly i ostatní koaliční partaje. V rámci komunálních voleb, jež se konaly ve stejném roce, už ale ODA úspěšná nebyla téměř vůbec, když získala jen jednoho jediného primátora.³⁵

US a DEU se ale později spojily do jedné strany a spolu s lidovci pak kandidovali ve volbách v roce 2002. Asi posledním světlým momentem ODA bylo její rozhodnutí o prosazení 14 krajů, které podpořila ještě

³³ DIMUN, Pavel a HAMERSKÝ, Milan J. *10 let na straně svobody: kronika ODA z let 1989-1999*. Brno: Bachant, 1999. ISBN 8090263143 s. 210-211

³⁴ Tamtéž s. 211-212

³⁵ DIMUN, Pavel a HAMERSKÝ, Milan J. *10 let na straně svobody: kronika ODA z let 1989-1999*. Brno: Bachant, 1999. ISBN 8090263143 s. 212-213

jako člen 4K. Strana rovněž podpořila i vstup Česka do NATO, následně ale pokračoval její postupný pád vedoucí k samému konci.³⁶

³⁶ FIALA, Petr a HERBUT, Ryszard. *Středoevropské systémy politických stran: Česká republika, Maďarsko, Polsko a Slovensko*. Brno: Masarykova univerzita, 2005. ISBN 8021030917. s. 40-42

Pozdní léta a zánik (2000-2007)

ODA byla na přelomu tisíciletí ještě stále relativně aktivním politickým subjektem a měla své zástupce v obou komorách parlamentu. Předseda Daniel Kroupa obhájil post v roce 1999, ovšem senátní volby o další rok později nedopadly úplně podle očekávání, když se do horní komory dostal pouze jeden z kandidátů. V posledním roce 20. století se vyostřil vnitrostranický spor mezi předsedou Kroupou a zastáncem liberálnějšího přístupu Michaelem Žantovským, který vyústil v odstoupení prvního jmenovaného z funkce. Žantovský se na stranickém sjezdu roku 2001 stal opět předsedou, ovšem ani on nevydržel v čele strany nijakou dlouhou dobu.³⁷ Po fatálním neúspěchu ve volbách do sněmovny na jaře 2002 bylo jasné, že rostoucí spory uvnitř strany povedou k jejímu definitivnímu rozpadu. Na konferenci v zimě roku 2002 byla předsedkyní zvolena Jiřina Nováková, která do té doby nikdy nepůsobila ve vrcholné politice, a stranu postupně opouštěly její největší osobnosti, včetně již zmiňovaného Daniela Kroupy. ODA absolvovala ještě senátní volby v roce 2006, ve stejném roce už ale nesložila kandidátku pro volby do sněmovny. 1. prosince 2006 se strana rozhodla ukončit svou činnost, přičemž 31. prosince téhož roku formálně zanikla s tím, že ve své finální zprávě varovala před rozpínavostí Ruska pod vedením Vladimira Putina, návratu KSČM na přední místa tuzemské politiky a také před VIP mafií ve vrcholných stranických špičkách.³⁸

Nová ODA na scéně (2016-dosud)

Občanská demokratická aliance se nečekaně na politické mapě České republiky objevila znovu v září roku 2016. Nejednalo se ovšem o znovuoživení dřívějšího politického subjektu, ale o zcela novou partaj, jež je aktivní do dnešních dní. Stranu založil velkopodnikatel Pavel Sehnal a následně ji coby předseda i volební lídr vedl do několika volebních bojů včetně senátních a krajských voleb. Straně se nikdy nepovedlo ani náznakem dosáhnout požadovaných procentuálních zisků, načež došlo k jejímu spojení s dalšími politickými subjekty. ODA se v roce 2020 přejmenovala na Alianci pro budoucnost a do blížících se parlamentních voleb, kterých se dočkáme v říjnu 2021, půjde v koalici s dalšími menšími stranami, DSZ – ZA PRÁVA ZVÍŘAT, Stranou konzervativní pravice - Řádem národa a Agrární demokratickou stranou.³⁹ V čele subjektu stále zůstává jeho zakladatel, podnikatel Sehnal, jenž v době

³⁷ MALÍŘ, Jiří a MAREK, Pavel. *Politické strany: vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004: Kniha druhá*. Brno: Doplněk, 2005. ISBN 807239178X. s. 1545-1546

³⁸ Prohlášení byla dostupná na internetových stránkách ODA, jež ale aktuálně fungují coby doména pro Sehnalovu politickou partaj

³⁹ Nová ODA původně využívala stránky ODA.cz, aktuálně je aktivní na platformě [Aliance pro budoucnost](http://Alianceprobudocnost.cz)

koronavirové pandemie pronajímal pozemky pro výstavbu polní nemocnice a taktéž si nechal aplikovat očkovací vakcíny dávno před svým termínem.⁴⁰

⁴⁰ POKORNÁ, Zdislava. Miliardář a politik se nechal přednostně naočkovat. Uprosili mě, řekl. *Seznam Zprávy* [online]. 2021 [cit. 2021-7-13]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/miliardar-a-politik-se-nechal-prednostne-naockovat-uprosili-me-rekl-145127>

Významné postavy v historii ODA

Byť se naše práce zabývá primárně osobností Jana Kalvody, tento muž rozhodně nebyl jedinou důležitou osobností v dějinách Občanské demokratické aliance. Před začátkem našeho výzkumu se tedy ještě krátce podívejme na nejvýznamnější osoby, jež ve straně působily a krátce si uvedme, jaký byl jejich vztah k ministru spravedlnosti a nejdéle sloužícímu stranickému předsedovi.

Pavel Bratinka

Bratinka v roce 1989 stál u zrodu Občanské demokratické aliance a logicky se stal i jejím prvním předsedou. V čele nejmenší parlamentní strany stál až do posledního roku existence federace a následně sám rezignoval na svůj post, jenž po něm převzal Jan Kalvoda. Volbu tohoto muže Bratinka aktivně podporoval a s Kalvodou jej pojil velmi blízký a kolegiální vztah. Po zvolení svého stranického kolegy vykonával funkci prvního místopředsedy a stanul i v druhé vládě Václava Klause, v níž v letech 1996-1998 vykonával dnes již zaniklou funkci ministra bez portfeje.

Krátce po konci v ministerské roli Bratinka kvůli narůstajícím sporům uvnitř Občanské demokratické aliance zrušil své členství a jako první zakládající člen, respektive Otec-zakladatel, jak jej média přezdívala, odešel z vrcholné politiky. Později působil, jak uvádí na vlastních internetových stránkách, v poradenské firmě Eurooffice Praha – Brusel a.s., v níž působil i coby předseda představenstva. Firmu opustil roku 2017 a odešel do penze.

Bratinka je v posledních letech častým hostem nejrůznějších televizních a rozhlasových pořadů a komentuje aktuální politické dění. Ve svých výstupech nejčastěji nabádá ke kladnému přístupu k Evropské unii a snaží se ctít, jak sám říká, logický konzervatismus. Kromě politických diskuzí jej pak můžeme vidat i na obrazovkách křesťanské televizní stanice TV Noe, kde coby hluboce věřící člověk rovněž vystupuje v několika programech.

Michael Žantovský

Členem ODA se oficiálně stal až v roce 1996, do té doby si ale už v tuzemsku i ve světě udělal velké jméno. Nejdříve působil jako výzkumný psychologický pracovník v několika psychiatrických léčebnách,

díky svým znalostem cizích jazyků ale ještě před pádem komunismu pomáhal překládat anglické texty a dokonce pomohl Pavlu Bobkovi složit několik velkých hudebních hitů.

Žantovský se po Sametové revoluci zasloužil o založení Občanského fóra a s koncem Československa se na sklonku roku 1992 stal vůbec prvním českým velvyslancem ve Spojených státech. Jeho velvyslanecký mandát oficiálně skončil až roku 1997, krátce předtím, než nahradil Kalvodu v čele ODA. Paradoxní je, že předsedou nejmenší koaliční strany se stal jen několik měsíců poté, co se oficiálně stal jejím členem.⁴¹ Vedle vedení ODA zastával od roku 1996 i funkci senátora. ODA poprvé vedl v již zmíněném roce 1997, podruhé se do čela strany postavil roku 2001, kdy nahradil Daniela Kroupu.

Bývalý předseda ODA neměl s Janem Kalvodou úplně nejvřelejší vztahy, což si načrtneme i v naší výzkumné části. Jinak si ale ve vnitrostranických záležitostech postupně získal velkou vážnost, což mu vyneslo dvě již zmíněná období v čele Aliance. Různé politologické texty jej pasují do role nejvíce liberálního člena v historii ODA.

Žantovský zůstal členem ODA až do jejího konce v roce 2007, čtyři roky před stranickým koncem ale přijal další velvyslanecký post, tentokrát v Izraeli. Ve Svaté zemi působil šest let a následně se na další šestiletý mandát přesunul i do Velké Británie. Po konci na londýnské ambasádě se Žantovský vrátil do Česka a stále je politicky aktivní. Za koaliční uskupení TOP 09, ODS a STAN loni kandidoval na senátora za obvod Praha 5, nakonec ale do horní komory parlamentu neprošel.

Aktuálně se Michael Žantovský angažuje coby ředitel Knihovny Václava Havla, v posledních několika letech pak často komentuje i aktuální politické dění. V roce 2021 ostře vystoupil proti pirátskému lídrovi Ivanu Bartošovi, o rok předtím zase coby bývalý velvyslanec pro nejrůznější média komentoval i americké prezidentské volby.

Daniel Kroupa

Dalším z Otců-zakladatelů, jenž se v politice ODA angažoval téměř po celou její existenci, byl Daniel Kroupa. Ten se v dobách vlády jedné strany rozhodl pro studium technických oborů na prestižním ČVUT, nakonec ale kvůli podpisu Charty 77 (tu podepsal dokonce dvakrát) musel působit v

⁴¹ PŠEJA, Pavel. *Stranický systém České republiky: politické strany a jejich vývoj 1989-1998*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. ISBN 8021030917. s. 129

nejrůznějších manuálních pozicích. Po pádu komunismu později Kroupa vystudoval filozofii a dodnes je brán jakožto ústřední představitel tzv. občanské demokracie.⁴²

Spolu s Bratinkou zakládal Kroupa v roce 1989 Občanskou demokratickou alianci a ještě na kandidátce Občanského fóra se stal poslancem Sněmovny lidu Federálního shromáždění. Ještě v OF pak Kroupa stál i u vzniku Meziparlamentního klubu demokratické pravice, jemuž v posledních letech Federace dokonce předsedal. Coby vážený člen ODA byl následně i poslancem PČR v letech 1996-1998, v době posledního velkého rozmachu Aliance roku 1998 pak byl jedním ze čtyř zvolených senátorů. V senátu zasedal šest let a nějakou dobu strávil i v čele spojeného senátorského klubu ODA a US.

Vztah Kroupy a Kalvody by se dal charakterizovat jako ten nejvíce netečný v rámci celé ODA. Kroupa se v médiích o nejdéle sloužícím předsedovi nevyjadřoval, podle Bratinky ale charismatického šéfa partaje podporoval. O Kroupově volbě předsedy v roce 1997, respektive o tom, zda volil stejného kandidáta jako Kalvoda, rovněž nejsou určité záznamy.

Kroupa se po devíti letech od vzniku ODA stal v roce 1998 jejím předsedou a vedl ji v dobách úpadku. V době jeho předsednictví se, jak jsme si již popsali v minulých kapitolách, jednalo o možném sloučení s ODS či vzniku koalice 4K. Předsednický post Kroupa opustil roku 2001 a přepustil jej opět Michaelu Žantovskému. O další dva roky později pak stranu opustil a zbytek senátorského mandátu už dokončil coby nestraník.⁴³

Od opuštění ODA už Daniel Kroupa nikdy nedosáhl takových politických úspěchů, jako v dobách, kdy byl jejím významným členem. Nakrátko sice zasedl v Evropském parlamentu, v prvních tuzemských volbách do této instituce ovšem roku 2004 neuspěl jako nestraník za lidovce, podobně dopadl i o deset let později, tentokrát coby člen kandidátky strany SNK-ED.

V dobách svého konce v ODA se Kroupa naplno začal věnovat i své akademické kariéře a po deset let vedl politologicko-filozofickou katedru na Univerzitě Jana Evangelisty Purkyněho v Ústí nad Labem. Dnes, v poměrně pokročilém věku, pak na této katedře působí už jen coby odborný asistent.

⁴² KROUPA, Daniel. *Svoboda a řád: Sváteční rozhovory*. Praha: Eos, 1996. ISBN 8090143342. s. 13

⁴³ DIMUN, Pavel a HAMERSKÝ, Milan J. *10 let na straně svobody: kronika ODA z let 1989-1999*. Brno: Bachant, 1999. ISBN 8090263143 s. 9

Jiří Skalický

Poslední z ústředních členů strany, jenž rovněž patřil mezi tzv. Otce-zakladatele, byl Jiří Skalický. Ten před revolucí působil jako chemický vědecký pracovník, následně ale, na sklonku roku 1989 právě s Bratinkou a Kroupou definoval pojem občanské demokracie a stál u vzniku ODA. Skalický byl stejně jako Bratinka zvolen do Sněmovny národů FS ještě za Občanské fórum, coby politik ODA pak mandát v roce 1992 dokončil.

Ve funkci ministrů pro správu národního majetku a později životního prostředí působil Skalický v obou vládách Václava Klause a během Kalvodova předsednictví patřil mezi jeho největší zastánce a podporovatele. V dobách Kalvodových mandátů rovněž plnil spolu s Bratinkou funkci místopředsedy strany a zasloužil se o dvě relativně úspěšná volební období ODA. Po Kalvodově rezignaci neúspěšně kandidoval na post předsedy na ostře sledovaném sjezdu v březnu 1997, později téhož roku ale po Žantovském funkci na několik měsíců převzal. Po odcházejícím ministru spravedlnosti byl rovněž v letech 1996-1998 místopředsedou Klausovy vlády, což se ale některým jeho spolustraníkům moc nezamlouvalo.

Po odchodu z čela ODA ve straně rychle skončil, ve velké politice se pak prezentoval jako nestraníček. Na kandidátce čtyřkoalice uspěl v roce 1998, krátce po složení mandátu předsedy, v senátních volbách a s několika bývalými kolegy z ODA pak působil v horní komoře PČR. Po konci mandátu v roce 2004 se Skalický naplno stáhl z veřejných funkcí.⁴⁴

Vladimír Dlouhý

Pravděpodobně nejkontroverznější postavou dějin Občanské demokratické aliance byl bezpochyby Vladimír Dlouhý, který asi ze všech jejích členů prožil nejimpozantnější politickou kariéru. Dlouhý byl už před pádem komunismu respektovaným tuzemským ekonomem a coby člen KSČ rovněž mohl studovat na prestižních univerzitách v západní Evropě. Revoluce jej zastihla coby jednoho z vedoucích v Prognostickém ústavu a ještě v roce 1989 se Dlouhý stal členem první vlády ČSFR pod vedením

⁴⁴ DIMUN, Pavel a HAMERSKÝ, Milan J. *10 let na straně svobody: kronika ODA z let 1989-1999*. Brno: Bachant, 1999. ISBN 8090263143. s. 249

Mariána Čalfy. Dlouhý byl nejprve navržen jako jeden z jejich komunistických členů, ještě před koncem roku ale z KSČ vystoupil.⁴⁵

V tzv. Vládě národního porozumění plnil funkci místopředsedy a po prvních svobodných volbách pak působil i v druhé vládě, které předsedal Marián Čalfa, tentokrát coby ministr hospodářství. V letech 1990-1991 byl členem OF a následně vstoupil i do ODA, kde působil pro změnu v letech 1991-1998. V Občanské demokratické alianci se i přes své problematické přijetí, jež musel projednávat Ústřední sněm, brzy stal jedním z nejvýznamnějších členů.

Dlouhý v ODA zastával levicovější směr, čímž se často dostával do konfliktu s ostatními členy stranické špičky, včetně Jana Kalvody. Dva členové obou Klausových vlád se nikdy neměli v lásce, nutno však říct, a ukážeme si to i v pozdějších kapitolách této práce, že jejich mediální vyjádření nikdy nepůsobila nikterak útočně vůči druhému.

Dlouhý působil v obou Klausových vládách jako ministr průmyslu, ve stejné funkci ale už nepokračoval v úřednické vládě Josefa Tošovského. V roce 1997 odešel z vrcholné politiky a od té doby pracuje v bankovníctví.

Osobnost Jana Kalvody

Jan Kalvoda patří mezi nejvýraznější osobnosti tuzemské politiky devadesátých let a vlastním přičiněním se dostal i k těm vůbec nejproblematičtějším. Narodil se v Praze 30. října 1953, absolvoval Právnickou fakultu UK, ale uplatnění našel v menších Rokycanech. Kalvoda nastoupil do advokátní praxe už ve svých pětadvaceti letech, tedy v roce 1978, a celý zbytek komunistické diktatury prožil jako koncipient a následně pak coby právní poradce. Jako protisocialisticky orientovaný jedinec se stal jedním ze signatářů petice Několika vět a v přelomovém roce 1989 rovněž v Rokycanech pomáhal zakládat Občanské fórum.

Kalvoda během přerodu ČSSR v ČSFR sehrál klíčovou roli při formování nové politické strany Občanské demokratické aliance, tedy ODA, a postupně získával větší a větší vliv i ve stranických špičkách této elitní partaje. Do řad ODA vstoupil Kalvoda oficiálně roku 1991 jako poslanec, tehdy ještě zvolený za OF, o další rok později pak svůj post úspěšně obhájil. Rok 1992 znamenal pro nadějněho politika, který

⁴⁵ DIMUN, Pavel a HAMERSKÝ, Milan J. *10 let na straně svobody: kronika ODA z let 1989-1999*. Brno: Bachant, 1999. ISBN 8090263143. s. 233

byl dokonce několikrát tiskem označen za nejsympatičtější postavu tuzemské politické scény, vrchol kariéry, když nejprve na sjezdu ODA úspěšně kandidoval na předsedu, čímž nahradil v čele partaje Pavla Bratinku (viz předchozí kapitola) a následně se stal i místopředsedou vlády Václava Klause.⁴⁶

Pozici druhého muže vládní koalice si Kalvoda udržel i v druhé zvolené Klausově vládě, s tím, že coby právník získal i pozici ministra spravedlnosti a v této prestižní funkci vydržel celý rok. Kalvoda byl v polovině devadesátých let na politickém vrcholu a opět se objevoval v nejrůznějších anketách a dotaznících o nejoblíbenější politiky na prvních místech. Samotná ODA však, stíhána nejrůznějšími skandály, počala ve své síle ochabovat a i přes nečekaný úspěch v senátních volbách (který rozhodně můžeme přičíst Kalvodovi), ztrácela dech. Kalvoda coby lídr pak v politice skončil kvůli skandálu s neoprávněným používáním titulu JUDr., který si před jméno psal, byť nesložil rigorózní zkoušky. Aféra, jež měla za následek Kalvodův politický konec, vyvrcholila jeho dnes již slavným rezignačním projevem, ve kterém přiznal svou vinu a fakt, že není držitelem titulu doktora práv. Kalvoda ze dne na den skončil ve vrcholné politice a ministerskou pozici po něm převzala Vlasta Parkanová.⁴⁷

Kalvoda odešel z veřejných funkcí a v březnu roku 1997 rovněž opustil pozici předsedy ODA. Od té doby provozuje soukromou advokátní praxi na pražském Břevnově a nutno říct, že se mu v této činnosti nebývále daří. Za sebou má několik veleúspěšných vyhraných právních sporů a taktéž se v posledních několika letech opět vyjadřuje do médií. O návratu do vrcholné politiky pak dle svých vyjádření⁴⁸ neuvažuje.

⁴⁶ DIMUN, Pavel a HAMERSKÝ, Milan J. *10 let na straně svobody: kronika ODA z let 1989-1999*. Brno: Bachant, 1999. ISBN 8090263143. s. 42

⁴⁷ DIMUN, Pavel a HAMERSKÝ, Milan J. *10 let na straně svobody: kronika ODA z let 1989-1999*. Brno: Bachant, 1999. ISBN 8090263143. s. 237

⁴⁸ Kalvoda se k politickým věcem s oblibou vyjadřuje už jen z pozice advokáta

Druhá vláda Václava Klause

Jelikož se náš výzkum týká z velké části Kalvodova konce ve funkci ministra spravedlnosti ve druhé vládě premiéra Václava Klause, ukážeme si ještě v rámci teoretické části, z jakých politických subjektů tato vláda sestávala, jak se dostala k moci a jakým úskalím musela ve svém volebním období čelit.

Volby 1996

První vláda Václava Klause fungovala v letech 1992-1996 a premiér a ve své době jeden z nejoblíbenějších politiků byl se svou ODS i hlavním favoritem dalších voleb. Volby proběhly 31. května a 1. června 1996 a vítězem se nakonec opravdu stala právě ODS v čele s Klausem, jež získala 29,62 % hlasů. Na druhém místě se se ztrátou necelých tří procent umístila ČSSD s volebním lídrem Milošem Zemanem, do Poslanecké sněmovny pronikly i strany KSČM (Miroslav Grebeníček), KDU-ČSL (Josef Lux), SPR-RSČ (Miroslav Sládek) a samozřejmě taktéž ODA, kterou naposledy vedl Jan Kalvoda.

Byť Klausova ODS ve volbách triumfovala, překvapivě pravicové strany nezískaly potřebnou většinu, neb obsadily jen 99 křesel. V povolebním vyjednávání sehrál ústřední roli prezident republiky Václav Havel, jenž coby prostředník pomohl Klausovi domluvit se Zemanem tzv. menšinovou vládu. Dohoda mezi Klausem a Zemanem zaručila prvnímu jmenovanému volnou ruku k sestavení vlády ve spolupráci s Kalvodou a Luxem, předseda ČSSD na oplátku získal pro svou partaj vysoké funkce v Poslanecké sněmovně, které posléze sám předsedal. Na základě tohoto jednání pak při hlasování o důvěře vládě poslanci ČSSD opustili sál a de facto tím potvrdili, že se Klaus může ujmout vlády.⁴⁹

ODA pod Kalvodovým vedením získala ve sněmovních volbách 6,36 % hlasů a oproti předchozímu volebnímu období si v PS pohoršila o jeden poslanecký mandát. Roku 1996 zasedlo v lavicích 13 členů ODA, včetně Dlouhého či Bratinky. Všech třináct poslanců hlasovalo při vyslovení důvěry vládě na sklonku června 1996 pro a i díky nim tak budoucí koaliční vláda Václava Klause získala důvěru.

⁴⁹ MALÍŘ, Jiří a MAREK, Pavel. *Politické strany: vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004: Kniha druhá*. Brno: Doplněk, 2005. ISBN 807239178X. s. 1541

Složení vlády

V menšinové vládě se o paritě hlasů rozhodlo hned na počátku, když ODS, jež měla největší procentuální zisk hlasů, získala osm ministerských křesel, přičemž lidovci a ODA dostaly po čtyřech postech. Z členů ODA se do vlády dostali Jan Kalvoda, jenž se chopil funkce místopředsedy a taktéž ministra spravedlnosti, z první Klausovy vlády jej pak doplnili i Vladimír Dlouhý a Jiří Skalický, druhý jmenovaný se namísto ministrem pro správu národního majetku stal ministrem životního prostředí, Dlouhý zůstal v čele resortu průmyslu. Do vlády se za ODA dostal i Pavel Bratinka, jenž získal funkci ministra bez portfeje.

Lidovci, kteří získali stejně jako ODA čtyři křesla, obsadili z největších ministerstev zemědělský resort, jehož řízení se chopil sám předseda strany Lux. Ten se, podobně jako Kalvoda, stal i dalším vicepremiérem. Za lidovce se do vlády dostal ještě Jaromír Schneider, jenž stanul v čele ministerstva hospodářství a výrazně pomohl k jeho transformaci v ministerstvo pro místní rozvoj, a dále pak Jaromír Talíř (ministr kultury) a Miloslav Výborný (ministr obrany).

A konečně, vítězná ODS obsadila osm resortů a dva její členové se stali rovněž místopředsedy. Vedle Václava Klause se do vlády dostali i ostatní přední členové tehdejší nejúspěšnější a nejpopulárnější strany jako byli Ivan Kočárník, Josef Zieleniec, Jan Ruml či Martin Říman. Připomeňme ale, že na nejrůznějších ministerstvech docházelo, jak tomu ostatně bylo téměř u každé tuzemské vlády, k rošádám, díky čemuž se několikrát stalo, že na ministerstvech ještě před jmenováním Tošovského úřednického kabinetu zasedli i nestraníci.⁵⁰

Zásadní události

V době fungování druhé vlády Václava Klause došlo k několika politickým aktům, jež rezonovaly ve společnosti a v médiích. Hned zkraje jejího fungování došlo konečně k vytvoření Senátu PČR, o což Klaus usiloval už coby premiér své první vlády. První senátní volby se pak odehrály na podzim roku 1996. ODS, ODA a KDU-ČSL v nich slavily velký úspěch a na rozdíl od Poslanecké sněmovny zde získaly většinu. Předsedou Senátu se pak stal významný disident Petr Pithart.

Během druhého Klausova volebního období v roli premiéra taktéž pokračovala zdoluhavá jednání o vyšších územních správních celcích. Kalvoda a ODA v tomto případě dlouho navrhovali čtrnáct krajů,

⁵⁰ BUREŠ, Jan. *Česká demokracie po roce 1989: institucionální základy českého politického systému*. Praha: Grada, 2012. ISBN 9788024742830. s. 396

proti čemuž se důrazně vymezovala opozice v čele se Zemanem. V květnu 1997, tedy už po Kalvodově rezignaci, se téma začalo aktivně řešit, definitivní rozhodnutí o krajské správě ale padlo až v roce 2002.⁵¹

Vláda padla v roce 1997 kvůli tzv. Sarajevskému atentátu, jenž odhalil nejasnosti ve financování ústřední vládní partaje, tedy ODS. V létě se začaly řešit věci ohledně švýcarského konta Občanské demokratické strany a jelikož v tu dobu premiér Klaus zrovna pobýval v Bosně a Hercegovině, vžil se pro aféru právě název odkazující na sarajevský atentát z dob počátku první světové války. V ODS se po této události utvořilo rebelující křídlo v čele s ministrem Rumlem, jež požadovalo Klausovu rezignaci. ODA a lidovci se přidaly na Rumlovu stranu v důsledku čehož nakonec vláda podala koncem roku 1997 demisi.⁵²

Sestavením nového kabinetu byl pověřen guvernér ČNB Josef Tošovský, jehož vláda bývá dnes označována jako úřednická. Z ministrů z ODA v ní zůstali Vlasta Parkanová, Karel Kühnl a Jiří Skalický, ovšem poté, co dva z nich opustili řady Aliance, došlo právě v této době k mocenskému úpadku strany.

⁵¹ DIMUN, Pavel a HAMERSKÝ, Milan J. *10 let na straně svobody: kronika ODA z let 1989-1999*. Brno: Bachant, 1999. ISBN 8090263143. s. 170

⁵² BUREŠ, Jan. *Česká demokracie po roce 1989: institucionální základy českého politického systému*. Praha: Grada, 2012. ISBN 9788024742830. s. 399

Výzkumná fáze

V rámci výzkumné fáze jsem vybral články z obou periodik, tedy z Práva a Lidových novin, které referovaly o Kalvodovi a událostí okolo něj od 1. prosince 1996 do 31. března 1997. V prosinci 1996 se objevilo několik vládních krizí, jež předcházely propuknutí Kalvodovy aféry samotné, proto bylo nutné brát v potaz vládní i stranickou situaci v tomto období. V březnu 1997 pak naši analýzu končíme zvolením nového předsedy ODA, neboť právě tímto aktem jako by symbolicky skončil popis Kalvody a jeho aféry v tisku. Analyzováno bylo 68 článků, jež se věnovaly tématům, která jsou uvedena níže.

Vzorek článků pak byl uzpůsoben právě těmto tématům a v rámci prosincového výzkumu i událostem předcházejícím vypuknutí celé aféry. Sestavení vzorku probíhalo pečlivým výběrem z obou periodik a snažil jsem se pojmout jak zpravodajské, tak publicistické články. Záměrně jsem vynechal rubriku Wild Duck v Lidových novinách, jež se coby parodická dvojstránka na konci každého čísla úplně nehodila pro seriózní výzkum, jen výjimečně jsem pak zařazoval články z rubrik názorů, za kterými stály špičky tehdejší stranické politiky.

Při sestavování analyzovaného vzorku jsem si pak před provedením výzkumu necelou sedmdesátku článků rozdělil do několika složek. V jedné se nacházely články, jež se zcela negativně vymezovaly proti Janu Kalvodovi a označovaly celou situaci okolo něj za fiasko, zatímco v další byly ty, jež se snažily k celé situaci vyjadřovat objektivně a sledovat ji se stoickým nadhledem. Poslední a tou nejméně početnou skupinou pak byly články s pozitivním přesahem.

Vybraná témata, která nalezneme na dalších stránkách, vychází z toho, co se v novinových člancích v rámci sledovaného období nejvíce objevovalo a výsledky výzkumu se komparativně snaží najít jisté rozdíly mezi stylem redaktorů Práva a LN.

Politická situace na počátku prosince 1996

Na počátku prosince roku 1996 řešila vládní koalice několik vleklých rozporů, které se týkaly schvalování rozpočtu na příští rok, samosprávních reformy v rámci krajů a také volby politika Petra Pitharta do čela Senátu PČR. Vzhledem k tomu, že se oba námi sledované deníky, tedy Právo i Lidové noviny, všemi těmito kauzami vcelku obšírně zabývaly, nabízí se rovnou tři otázky, jež můžeme rovnou vztáhnout i k osobnosti Jana Kalvody, jenž coby předseda ODA stál takříkajíc ve středu všeho dění.

Výzkumné otázky

- V rámci rozpočtové krize se musíme ptát, kterak o ní oba deníky informovaly, zda vybrané články informují o vládní situaci obšírně a ze všech stran, jestli nenadržují jedné z koaličních stran a také, zda jsou správně vyloženy výroky všech aktérů. V rámci Kalvodova zapojení se zaměříme primárně na články, které se zaměřují na jeho vyjádření a sledují postup jeho ODA.
- Jelikož snaha o správnou reformu ze strany ODA dosáhla svého vrcholu v prvním a druhém, prosincovém týdnu a o problému se vcelku hojně psalo, bude další otázkou rozhodně přímé zapojení Jana Kalvody do jejího prosazování. V obou periodikách se zaměříme na články o této reformě a bude nás zajímat, kterak se k možné správné změně Kalvoda vyjadřoval, co prosazoval a zda i o tomto poněkud kontroverzním tématu média referovala objektivně.
- Počátkem prosince se rovněž v politických kuloárech houfně řešila volba nového předsedy senátu. Jelikož 15. a 16. listopadu proběhly první senátní volby v historii samostatné České republiky, jednalo se rovněž o značně sledované téma a možní kandidáti byli pod drobnohledem médií. Otázky o tom, koho by si vrcholní politici přáli za předsedu, byly kladeny téměř denně. Nás ale bude zajímat, kterého kandidáta preferovali členové ODA a jak do toho dokázal dle vyjádření Práva a Lidových novin mluvit sám Jan Kalvoda.

Odraz v Lidových novinách

Před vypuknutím Kalvodovy aféry se v Lidových novinách objevovalo jméno předního vládního činitele, ministra spravedlnosti a předsedy ODA hlavně v souvislosti s vládní krizí. Níže se o Právu a jeho koncepci článků vyjadřujeme jako o přímém opaku tvorby LN a v zásadě můžeme říct, že byť noviny publikovaly celou řadu informací o rozpočtové krizi, řádně nikdy nenabídky Kalvodovo zapojení do ní. Jistě, v několika textech jsme se mohli setkat s názory ODA na vrcholící vládní krizi i několika Kalvodových vyjádření, ty však nejsou pro naši otázku vhodné.

Co se týče tématu reformní snahy o lepší správu České republiky, tak Lidové noviny v průběhu prvních dvou prosincových týdnů zveřejnily několik velice zajímavých článků, zaměřujících se na toto téma. Nejzáslušnější práci v popisu celého Kalvodova nápadu odvedl Ondřej Neumann, jenž dokonce ve svém článku představil plánované administrativní dělení stále poněkud mladé České republiky. Paradoxně, při pohledu na veškeré publikované texty v LN musíme konstatovat, že se plán ODA splnil do puntíku, akorát Praha získala větší autonomii. Kalvodovy názory na správu předkládaly LN objektivně a pro čtenáře rozhodně srozumitelně.⁵³

Co se týče volby senátního předsedy, tak za zmínku stojí rozhodně článek „Prezident podporuje Pitharta“.⁵⁴ Jedná se v podstatě o jediný pořádný příspěvek k dozvuku prvních senátních voleb, jenž v LN nějak souvisí s Janem Kalvodou a vidíme v něm, že Kalvoda stál na straně koaličního uskupení. Byť neměl svého jasného kandidáta, dle svých vyjádření byl ochoten o podmínkách volby senátního předsedy jednat se všemi koaličními stranickými lídry.

Odraz v deníku Právo

Zatímco Lidové noviny informovaly o sporu v rámci rozpočtu mezi vládními stranami pravidelně, ovšem nikdy neoznačily tuto krizi za téma článku, Právo postupovalo opačně. O rozpočtové krizi nepublikovalo moc článků, ve kterých by Kalvoda byl zmíněn coby jeden ze stěžejních bodů, ale když už na to došlo, byl v Právu zobrazován jako člověk, který úmyslně blokuje jakákoli vládní jednání a snaží se svým způsobem omezit moc ODS. Takovéto zobrazování Kalvody i celé ODA nabízelo Právo v jakémkoli článku týkajícím se rozpočtové krize. Když nakonec ODA rozhodla o tom, že zákon o novém rozpočtu podpoří za určitých podmínek, jinak opustí vládní koalici, plnilo toto její rozhodnutí stránky

⁵³ NEUMANN, Ondřej. Kalvoda navrhuje zřídit 13 krajů. *Lidové noviny*. 1996, 9 (287).

⁵⁴ KORECKÝ, Miroslav. Prezident podporuje Pitharta. *Lidové noviny*. 1996, 9 (284).

Práva v pravidelných intervalech. Jelikož nás ale zajímá primárně Kalvodovo vyjádření k situaci, můžeme s klidným srdcem přeskochit

ODA samotná pak v Právu v průběhu prvních týdnů plnila stránky i články o své vnitrostranické situaci. Pokud porovnáme styl těchto příspěvků s těmi v následujících kapitolách, které se věnují přímo situaci ve straně v době nastupující JUDrGate, vidíme, že v prosinci ještě největší primárně levicově orientovaný tuzemský deník psal o “tvrdém kursu Kalvodovy strany”.⁵⁵ Popis veškerých stranických aktivit v Právu vyobrazoval Jana Kalvodu jako tvrdého, ovšem nesmírně schopného politika, který drží standartu celé ODA nahoře a zachovává šance na další stranický vzestup.

Co je zajímavé, tak Právo v rámci správní reformy, které Lidové noviny věnovaly poměrně velkou pozornost, nepublikovalo žádné samostatné články a většinou spíše představovalo tento problém jako součást jiných článků o ODA. V předvečer velké aféry, která nakonec Kalvodu stála místo ve vrcholné politice, ale nic nenasvědčovalo tomu, že se blíží jeho konec ve všech vysokých funkcích ve straně či vládě.

Výsledky výzkumu

První část našeho výzkumu můžeme uzavřít poněkud stručně. V předvečer celé aféry JUDrGate byl Jan Kalvoda v médiích prezentován jako jeden z nejcharismatictějších tuzemských politiků a i když se jej nejruznější kauzy týkaly pouze okrajově, média pravidelně informovala o jeho názorech. V souvislosti s naším primárním tématem je ale celá předcházející kapitola nakonec zcela nevýraznou předehrou.

⁵⁵ ČECHLOVSKÝ, Vladimír. Tvrdý kurs Kalvodovy strany. *Právo*. 1996, 5 (298).

JUDrGate a její hlavní dozvuky v předvánočním čase 1996

Jelikož se má diplomová práce primárně týká odrazu Kalvodovy aféry v obou sledovaných denících, je období bezprostředně po vypuknutí tzv. JUDrgate její stěžejní částí. Kalvoda vystoupil ve sněmovně se svým doznáním 17. prosince 1996 a den poté už plnil přední stránky všech novin. Kapitola se ale částečně zaměřuje i na předcházející den, ve kterém se naposledy podíváme na Kalvodova vyjádření před vypuknutím aféry. Dále je už jeho neoprávněné používání titulu JUDr. stěžejním tématem a vycházejí z něj následující otázky.

Výzkumné otázky

- První otázkou pro tu největší událost, které se v této práci věnuji je mediální prezentace Kalvody a jeho vyjádření v předvečer propuknutí celé aféry. Podíváme se, zda média referovala o Kalvodovi jako dříve či, zda už tušila, že se blíží aféra.
- V rámci Kalvodovy aféry je určitě nutno podívat se na situaci z několika stran: Nejprve se tedy podíváme na vyjádření politických špiček do médií, budeme sledovat, zda vystupovaly objektivně a kolegovy rozhodnutí respektovaly, nebo jej naopak napadaly.
- Rozhodně necháme promluvit i samotného Kalvodu, neboť druhá otázka v rámci JUDrgate se týká jeho vyjádření pro tisk. Zajímá nás, jestli vystupoval smířeně a se sebereflexí či naopak útočně, arogantně a pomstychtivě.
- Jelikož JUDrgate v mnohém přesáhla hranice České republiky, je třetí otázka, jež se jí týká, vcelku jednoduchá: Jak podle Lidových novin a Práva reagoval na patrně největší politickou aféru roku zahraniční tisk?

Odraz v Lidových novinách

Jan Kalvoda byl po celou dobu svého působení ve vrcholné politice vnímán jako jeden z nejreformnějších politiků, díky čemuž si vydobyl značnou popularitu. Byť byl ministrem spravedlnosti, v nejrůznějších rubrikách Lidových novin občas publikoval články, v nichž se vyjadřoval k nutným reformám tuzemské společnosti i jejího politického aparátu. Byť jeho příspěvek o nutnosti transformace hospodářství a konečném nástupu kapitalismu ze dne 16. prosince v žádném aspektu nijak neodkazuje na blížící se aféru, musíme si jej zde krátce zmínit. Poměrně dlouhý článek vyšel v rubrice Diskuse a Kalvoda v něm dopodrobna rozebral situaci okolo privatizace, kterou jeho politická strana podminila podporu přijetí státního rozpočtu. Kalvoda zcela otevřeně kritizuje některé vládní

postupy a podíváme-li se na některé jeho názory s odstupem, vidíme v nich konkrétní kroky k lepší hospodářské situaci, které se nakonec Česko pod vedením Klausovy vlády nedočkalo. Je poměrně překvapující, že Lidové noviny takovýto článek otiskly, rozhodně se ale jedná o kvalitní příspěvek do pomyslného diskuzního pléna, jenž bohužel díky následující situaci přišel poněkud vniveč.⁵⁶

Den po Kalvodově vyjádření se na titulní straně Lidových novin objevily hned dva články pojednávající o velkém politickém skandálu s falešnými tituly. V porovnání s Právem je hlavní zpráva dne poněkud kratší a nabízí méně komentářů od politických špiček nejen z vládní koalice. Na rozdíl od Práva ale LN pochopitelně odkazují i na poslankyni Marii Noveskou, jež rovněž nedokončila studium práv a právě Lidové noviny o tom informovaly jako první. V rámci celého článku "Falešný titul stál Kalvodu funkce"⁵⁷ máme ale k dispozici Kalvodovu řeč při složení všech sněmovních i vládních funkcí a taktéž komentáře z úst Milana Uhdeho a Václava Klause.

Na předchozích řádcích jsme si rozebrali článek tehdy začínajícího novináře Miroslava Koreckého, jehož na titulní straně LN 18.12. doplnil i Jefim Fištejn se svou krátkou, ale velmi výstižnou analýzou celé Kalvodovy aféry. Nazval ji "Pátý osud"⁵⁸ a umně v ní shrnul všechny poslance, kteří se zásluhou neprávem užívaných titulů museli vzdát svých mandátů. I Fištejnov text z úvodní strany je pro čtenáře přínosný v tom, že ukazuje možnost budoucího fungování vládní politické partaje, kterou ODA v té době samozřejmě byla, a taktéž poprvé nabízí i celou plejádu jmen, jež by se mohla po Kalvodovi ujmout vedení strany. Fištejn působí trochu útočně, jinak ale píše objektivně a jako první říká něco, co si postupně uvědomili i další autoři - Aféra je ve středoevropském kontextu malicherná.

Den po hlavní sérii zpráv o Kalvodovi se počalo na stránkách LN řešit několik témat, jež odráží výše nastolené otázky. V článcích předních autorů populárního deníku, jakými tehdy Miroslav Korecký i Karel Steigerwald bezpochyby byly, tak vidíme předně sérii Kalvodových vyjádření. Z nich je patrné, že se politik zachoval takřkajíc jako správný chlap a ke svému prohřešku se postavil čelem. Rovněž se z několika příspěvků, jež byly publikovány ve dnech 19.-20. prosince dozvídáme o reakcích prezidenta republiky, jenž prostřednictvím svého tehdejšího mluvčího Ladislava Špačka několikrát promluvil o tom, že s nabízenou rezignací ministra spravedlnosti zásadně nesouhlasí a je připraven ji nepřijmout.

⁵⁶ KALVODA, Jan. Musíme vyjít z reformní pasti. *Lidové noviny*. 1996, 9 (299). s. 9

⁵⁷ KORECKÝ, Miroslav a MATOUŠKOVÁ, Markéta. Falešný titul stál Kalvodu funkce. *Lidové noviny*. 1996, 9 (301). s. 1

⁵⁸ FIŠTEJN, Jefim. Pátý osud. *Lidové noviny*. 1996, 9 (301). s. 1

Výše jsme si krátce zmínili Karla Steigerwalda, který rovněž publikoval několik svých názorů ve třech po sobě jdoucích číslech.⁵⁹ Srovnáme-li jeho publicistický styl s níže popsanými texty Pavla Dostála, vidíme v nich několik shodných aspektů, na rozdíl od Dostála ale Steigerwald, jemuž bylo mimochodem mnohdy vyčítáno, že není úplně nestranným novinářem, zmiňuje ve své stati i BIS, respektive kauzu kolem ní a považuje ji za velmi důležitou součást Kalvodova konce.

Dva dny po vypuknutí aféry se rovněž v Lidových novinách objevila řada dalších vyjádření (nejen) politických špiček k aktuální situaci, jež se počala bortit zrovna v posvátném předvánočním čase. LN nabídly celou řadu komentářů a dá se rozhodně říct, že překvapily například oslovením několika dřívějších ministrů spravedlnosti, včetně Jiřího Nováka, člena ODS, o kterém se v kuloárech tradovalo, že nikdy nepatřil mezi fanoušky práce Jana Kalvody. Právě Novák je ale společně s dalším exministrem, Leonem Richterem (jenž mj. taktéž složil funkci) v LN uváděn jako člověk, jenž se o Kalvodovi vyjadřuje hezky a v utichající bouři takřikajíc pomáhá utišit mediální hon. V komentářích se pro Lidové noviny vyjádřili i tehdejší rektor UK Karel Malý a Kalvodův koaliční partner a předseda KDU-ČSL Josef Lux. Zatímco oba dva právníci přistoupili k aféře po svém a pragmaticky ji označují za nešťastnou, komentáře Luxe i Malého jsou věcné a jasné - Kalvodu kritizují, ale zároveň chápou.⁶⁰

Fištejn den po rezignaci popsal ve svém článku jako první v Česku možnou budoucnost ODA, což následně v několika příspěvcích rozvinuli i další redaktoři v následujících dnech. Oproti Právu nabízejí Lidové noviny velice pěknou analýzu stranické situace v ODA a pro laického čtenáře tak popisují, které spory Vladimíra Železného s křídlem "Otců zakladatelů" mohou zásadně uškodit celé koalici pod vedením Václava Klause. Redaktor Bohumil Pečinka v jednom ze svých příspěvků rovněž umně propojuje stranické schizma v ODA s možným koncem koalice, přičemž odkazuje na jisté levicovější smýšlení lidovců.⁶¹ V rámci stranické situace tedy Lidové noviny nabídly velkou porci článků a pravidelně zásobovaly čtenáře důležitými informacemi.

Zatímco níže analyzované Právo nabídlo v rámci rubriky o zahraničním textu primárně vyjádření slovenských deníků, Lidové noviny se Kalvodově aféře a jejímu přijetí v cizích novinách věnovaly poměrně podrobněji. Pravidelná týdenní rubrika "Ze zahraničního tisku"⁶² se sice částečně zabývá i stále nepříjemnou situací v Srbsku, dává ale prostor i několika cizím deníkům, které popisují Kalvodovu aféru. Zaměříme-li se nejprve na slovenské deníky, vidíme v nich ryzí odpor vůči Kalvodovi, jenž už

⁵⁹ Například STEIGERWALD, Karel. Schloss Kalvoda. *Lidové noviny*. 1996, 9 (302). s. 8

⁶⁰ Například KORECKÝ, Miroslav a LUX, Josef. Pro Kalvodu není návratu. *Lidové noviny*. 1996, 9 (302). s. 2

⁶¹ PEČINKA, Bohumil. Jaká bude doba pokalvodovská. *Lidové noviny*. 1996, 9 (301). s. 8

⁶² REDAKCE. Ze zahraničního tisku. *Lidové noviny*. 1996, 9 (302). s. 6

před rozdělením federace stál o oslabení slovenské politiky a nemorálním způsobem se snažil dodržovat masarykovskou tradici. Deník Pravda, který můžeme s nadsázkou označit jako slovenské Právo, pak i přes své zjevné levicové zaměření překvapivě objektivně hodnotí celou situaci a dle LN předkládá čtenářům střízlivý pohled na celou kauzu. Kromě slovenských novin se o Kalvodovi psalo i v německém, polském i rakouském tisku, periodika našich geografických sousedů ale nehodnotila situaci jako vážnou a predikovala, že koalice pomyslnou bouří v klidu přečká. Jedinou výjimkou je Süddeutsche Zeitung, jenž přece jen trochu útočí na Kalvodu a jeho politický pád považuje za konec jedné éry ODA.

Odraz v deníku Právo

V otázkách se ptáme na předzvěst celé aféry a taktéž na články, které obě periodika publikovala. Deník Právo nabídl ráno dne 17. prosince několik článků o politické situaci, ve kterých popsal, jak se ČSSD staví k vládní krizi a v souvislosti s největší levicovou stranou rovněž popsal její vyjádření k textu česko-německé deklarace. V jednom z článků o druhém jmenovaném tématu, v "Kalvoda: ČSSD měla o deklaraci zprávy, na dodatečné změny je už málo prostoru"⁶³, je několikrát zmíněn Jan Kalvoda a my si můžeme říci, že jej zde noviny prezentují jako kladného hrdinu. Ovšem, tento článek, ani sérii dalších sledujících politickou situaci v předvečer aféry, nemůžeme brát jako relevantní zdroj připravující tehdejší publikum na politickou aféru.

Právo publikovalo v období 17.-20. prosince 1996 řadu textů týkajících se Kalvodova odstoupení z funkcí ministra spravedlnosti a drtivá většina z nich plnila rovnou první stránku populárních novin. Po celou dobu trvání hlavní etapy dozvuku aféry každopádně Právo nabídlo nejrozličnější typy publicistického či zpravodajského textu a na rozdíl od druhého sledovaného periodika, Lidových novin, přineslo i krátký rozhovor se samotným ústředním aktérem.⁶⁴

Naši analýzu ústředního tématu začneme patrně nejbombastičtější zprávou, jež se v prosincovém Právu roku 1996 objevila. 18. prosince uzřeli čtenáři na první stránce Kalvodovu fotku s titulkem "Šok pro celou politickou scénu".⁶⁵ Ten je z hlediska objektivity velice zdařilý a nabízí ucelený pohled na celou kauzu včetně vyjádření celé řady tehdejších politických elit. Právo tak cituje Václava Klause,

⁶³ ZAJÍCOVÁ, Andrea. Kalvoda: ČSSD měla o deklaraci zprávy, na dodatečné změny je už málo prostoru. *Právo*. 1996, 2 (305). s. 3

⁶⁴ RYCHLÝ, Tomáš a ZAJÍCOVÁ, Andrea. Rozhodl jsem se před deseti dny. *Právo*. 1996, 2 (307). s. 1

⁶⁵ VLASTNÍ ZPRÁVA. Šok pro celou politickou scénu. *Právo*. 1996, 2 (306). s. 1

Milana Uhdeho nebo Ivana Maška z koaličních stran, neopomíjí ale ani opoziční politiky jako byli Stanislav Gross z ČSSD nebo Miroslav Grebeníček z KSČM. Dle analýz nejčtenější novinový výtisk onoho dne ale bohužel do popředí vládní krize staví právě sociální demokracii a možná až příliš podrobně vypisuje, co Kalvodův pád bude pro levicovou partaj znamenat. Autoři v článku zmiňují, že dle Pavla Dostála dojde “ke zhoršení komunikace koalice a opozice” a budoucího ministra kultury rovněž citují i v tom, že Jan Kalvoda byl politikem otevřeným k jednání s ČSSD. Na takovémto vyjádření by rozhodně nebylo nic špatného, pokud by Právo den předtím nepublikovalo výše zmíněný článek “Kalvoda: ČSSD měla o deklaraci zprávy, na dodatečné změny je už málo prostoru”. Ten totiž striktně kritizoval Kalvodu za nevstřícný postoj vůči několika návrhům předsedy sociální demokracie Miloše Zemana, což vzhledem k výše popsanému poněkud sráží kvalitu ústřední zprávy o Kalvodově konci v obou důležitých funkcích.

Podíváme-li se na období hlavního bujení celé aféry prostřednictvím dalších článků deníku Právo, musíme si coby ústřední zprávu ještě zmínit článek “Kalvoda odchází z politiky, protože podváděl s titulem”.⁶⁶ Ten doplnil výše popsaný “Šok” na titulní straně dne 18. prosince a poněkud stručněji popsal jen situaci, ke které došlo o den dříve na půdě poslanecké sněmovny. Střídmost článku pomáhá k větší informační hodnotě a na poli několika řádků tak sledujeme velice povedené uvedení do děje doprovázené výroky samotného Kalvody i první fázi spekulací o budoucím lídrovi koaliční partaje ODA. Tento článek můžeme označit asi za nejlepší zpravodajský příspěvek Práva k celé aféře JUDrGate, neboť opravdu zdařile informuje o celé situaci bez zbytečného citového zabarvení, jež se v předcházejících článcích občas zbytečně vyskytuje.

Publicistickou rubriku Práva plnily v chladných prosincových dnech roku 1996 rovněž nejrůznější komentáře a souhrny, které se věnovaly Kalvodově aféře. Publicistické texty samozřejmě nabízí vyjádření názoru jejich pisatelů, ve kterém obvykle nacházíme zahořklost a odpor vůči Janu Kalvodovi, jenž podle nich předvedl trapnou frašku a titulu JUDr. se měl vzdát už dávno před tímto “nesmyslným aktem”. 19. prosince ovšem Právo otisklo publicistický text sociálnědemokratického politika Pavla Dostála, jenž k celé události přistoupil mnohem střízlivěji.⁶⁷ I když Kalvodu v počátcích svého článku rovněž kritizuje, nakonec přichází s velice objektivní analýzou budoucího směřování tuzemské politiky i Občanské demokratické aliance. Dostál umně i naprostému laikovi popíše, kterak může situace

⁶⁶ VLASTNÍ ZPRÁVA. Kalvoda odchází z politiky, protože podváděl s titulem. *Právo*. 1996, 2 (306). s. 1

⁶⁷ DOSTÁL, Pavel. Šach mat se tomu říká. *Právo*. 1996, 2 (307). s. 4

ovlivnit ODA a posílit pozici Vladimíra Dlouhého a taktéž ukáže, kterak se na pomyslný vrchol prodírá ODS.

Jak jsme si již uvedli na počátku této kapitoly, Právo publikovalo i krátký rozhovor s Janem Kalvodou, jenž svým způsobem doplnil celou řadu jeho dřívějších vyjádření. Rozhovoru, jenž Kalvoda Právu poskytl, předcházela schůzka s prezidentem Václavem Havlem, jež byla rovněž na stránkách deníku několikrát rozebrána ze všech stran.⁶⁸ Každopádně, politikovo krátké interview, jež Právo rovněž otisklo na titulní straně, konkrétně dne 19. prosince, nám nabízí velice jasné vyjádření, v tisku první, které Kalvoda poskytl. Odstupující ministr se zde zcela sebekriticky vyjadřuje a uznává celou řadu svých chyb a naprosto v ničem nepůsobí arogantně. Tazatel, novinář Tomáš Rychlý, pak Kalvodovi klade rozumné otázky a z celého rozhovoru čtenář pochopí, že odstoupení z obou dvou vysokých vládních funkcí bylo pro Kalvodu nesmírně obtížné.

Jen krátce se zmiňme o člancích pojednávajících o zdravotním stavu prezidenta Havla, neboť s naším tématem souvisí velice úzce. Na stránkách Práva se jich po vypuknutí aféry objevilo několik, většinou se pak jednalo o jedny z hlavních zpráv. Jeden z nich popisuje Havlovo setkání s Kalvodou a snahu pochopit ministrovo podání demise, jiný naopak už čistě z medicínského hlediska a dokonce s komentářem Pavla Pafka popisuje, že Havel po oznámení Kalvodova rozhodnutí špatně dýchal a měl zvýšený tep.⁶⁹ Druhý vybraný příspěvek je rozhodně velice neprofesionální, neb uvádí zdravotní stav prezidenta a vytrhává z kontextu vyjádření profesora Pafka, který podobně mluvil i na Televizi Nova a rozhodně nespojoval zhoršenou zdravotní situaci prezidenta republiky s Kalvodovou demisí.

Právo samozřejmě nabídlo, jak tomu v dobách propuknutí vládních krizí a afér bývá, i články reflektující vyjádření zahraničních médií k celé situaci okolo Jana Kalvody. V tomto případě nacházíme ve dnech 18.-20. prosince několik velice útočných příspěvků, jež primárně citují slovenská média. Podle listu Slovenská republika tak například "Jan Kalvoda vyrobil svetovou ostudu", HZDS zase na politika útočí jako na hlavního odpůrce federace a muže, "jenž se díky nenávisti ke Slovákům dostal do vrcholné politiky". Asi vůbec nejvýznamnější článek shrnující celou řadu zahraničních reakcí je nepochybně příspěvek "Kalvoda se aférou zasloužil o ostudu, piší v zahraničí", ve kterém jsou opět citována různá slovenská média, ale také respektovaný německý deník Süddeutsche Zeitung. Zajímavé je to, že

⁶⁸ Např. DOMÁČÍ REDAKCE. Havel vyzval při setkání Kalvodu, aby si demisi ještě rozmyslel. *Právo*. 1996, 2 (307). s.1

⁶⁹ DOMÁČÍ REDAKCE. Zpráva o odstoupení Kalvody zvýšila Havlovi tep. *Právo*. 1996, 2 (308). s. 2

Kalvodu Němci vnímali jako “rozvážného, kníratého kuřáka dýmky”, vyloženě se ale nestavili proti jeho rozhodnutí, byť připustili, že by mohlo rozvrátit celou ODA.⁷⁰

Posledním tématem, jež se objevilo na stránkách Práva v období hned po Kalvodově rezignaci byla celá řada spekulací o budoucnosti celé ODA. V prosinci se už skloňovala jména možných nástupců dosluhujícího předsedy, mezi kterými nechyběli Jiří Skalický, Vladimír Dlouhý, Vladislav Novák či Jan Herda. Je velice zajímavé sledovat, o kterých jménech se v Právu spekulovalo, neboť, jak víme, dva poslední jmenovaní, kteří ani nebyli mediálně známí, nakonec o post předsedy vůbec nebojovali. 20. prosince rovněž vyšel článek spekulující nad Kalvodovou budoucností, ve kterém nechybí ani možný návrat do předsednického křesla.⁷¹

Výsledky výzkumu

Na základě analýzy článků z obou dvou periodik jsme dospěli v rámci oné již několikrát zmíněné největší mediální bouře k tomu, že ve sledovaném období 16.-20. prosince 1996 ani jeden z deníků žádným způsobem nenabídl články o tom, že by se mělo schylovat k nějaké aféře. Byť Právo i LN publikovaly několik zpráv o situaci ve vládě, dokonce nabídly Kalvodova vyjádření k nejrůznějším událostem posledních dní, ani jeden z deníků ale logicky ani nemohl tušit, že se vrcholný politik a místopředseda vlády pyšní doktorským titulem neprávem. V kontextu dalších článků, jež ovšem vyšly až po oficiálním oznámení Kalvodovy rezignace sice sledujeme na stránkách Práva i Lidovek zjištění, že ministr o složení svých mandátů usiloval delší dobu, v tomto případě se ale jedná o jediné informace, jež odkazují na dřívější zvažování jeho rozhodnutí.

Co se týče vyjádření politických špiček ke Kalvodovu odstoupení, vesměs se jejich interpretace v obou sledovaných denících shoduje. Logicky, levicověji orientované Právo ale nabízí více komentářů z řad opozičních politiků ze stran KSČM a ČSSD, Lidové noviny zas ohledně Kalvodovy aféry oslovily i některé již bývalé ministry či vysoké činitele z oblasti školství a kultury. Komentáře Kalvodových politických kolegů i rivalů jsou pak v obou médiích prezentovány převážně jako kladně reagující na celý průběh a dokonce i z řad největších “nepřátel”, jež si Kalvoda za dlouhá léta v politice udělal, jsou chápavé a smířující se s celou situací. Jediné poněkud negativnější komentáře nabízí Lidové noviny v rámci vyjádření ministra Luxe a profesora Malého. Přístup obou periodik v rámci komentářů či fejetonů je

⁷⁰ Nejvíce patrné v článku ČTK. Kalvoda se aférou zasloužil o ostudu, píše v zahraničí. *Právo*. 1996, 2 (308). s. 7

⁷¹ RYCHLÝ, Tomáš. Kalvoda nevyklučuje návrat do čela ODA. *Právo*. 1996, 2 (308). s. 2

pak striktně profesionální a co se Kalvody týče dočkáme se jen několika citově zabarvených článků, jež celou situaci nesledují objektivně.

Kalvoda sám se ke svému rozhodnutí o politickém konci vyjádřil v rozhovoru jen pro Deník Právo, jenž tak měl rozhodně velkou výhodu oproti LN, neb mohl z první ruky nabídnout přímo slova patrně nejsledovanějšího muže v zemi. Abychom si odpověděli na otázku, zda byl Kalvoda spíše arogantní či smířený se svým osudem, musíme jednoznačně zvolit druhou možnost, neb z celé série krátkých interpretovaných vyjádření i ze zmíněného rozhovoru cítíme politikovu pokoru a pokání. Kalvoda se tak k celé neblahé situaci rozhodně postavil čelem a z vrcholné politiky dle obou deníků odcházel se vztyčeným čelem.

Poslední nastolená otázka této části výzkumu se zabývala interpretací Kalvodovy aféry v zahraničních médiích. Jelikož Právo i Lidové noviny nabízely v devadesátých letech rubriky reagující na nejrůznější média vně České republiky, zveřejnily oba deníky i reakce na ministrův konec. Zde jsme v naší analýze dospěli k závěru, že zatímco slovenské deníky vesměs vítali Kalvodův pád a označovali jej za “nepřítele slovenské politiky”, ostatní citované noviny z Německa, Rakouska či Polska se k situaci stavěly neutrálně a jen stroze popsaly, k čemu v Česku týden před Vánoci vlastně došlo. Čestnou výjimku v těchto neutrálních postojích tvoří jen respektovaný německý deník *Süddeutsche Zeitung*.

Konec prosince: Hledání ministra, další vládní krize a vnitřní situace v ODA

V poslední deseti dnech roku 1996 značně opadl počet článků soustředících se přímo na Kalvodu a jeho používání titulu JUDr., namísto čehož se média jala informovat o nástupcích odcházejícího ministra spravedlnosti. Vedle toho plnily stránky LN a Práva také nejrůznější příspěvky referující o situaci v ODA, jež se soustředily primárně na otázky Kalvodova pokračujícího předsednictví, případně na jeho možné nástupce.

Výzkumné otázky

- Z výše vypsanych důvodů tak primární výzkumnou otázkou v tomto období rozhodně je vybírání nového ministra spravedlnosti. Podíváme se, o kom všem se v médiích spekovalo a proč.
- V podstatě podobně, jako se vybíral ministr spravedlnosti, čile se mluvilo i o možných předsedech Občanské demokratické aliance. V tomto případě je tedy nutno klást si otázku, jestli byl vůbec zvažován Kalvoda a o kom dalším se mluvilo.

Odras v Lidových novinách

V průběhu posledních prosincových dní se Lidové noviny poprvé vyjádřily k nástupnictví na Kalvodově ministerském i předsednickém postu. V prvním případě nám nabídly přehledku kandidátů na ministra spravedlnosti a v rámci analyzovaných článků nalezneme v této věci docela zajímavé výsledky.

Jak už dnes víme, počátkem ledna se pozice ministryně spravedlnosti ujala Vlasta Parkanová, kterou do funkce uvedl sám Kalvoda. Její jméno sice rozhodně figurovalo v návrzích ODA už v prosinci, mediálně se ale politička, která ve vrcholných funkcích později působila i jako členka TOP 09, nijak výrazně neprezentovala. Naopak, v souvislosti s Kalvodou, respektive jeho nástupci, psaly LN o jistém Janu Herdovi, jehož ještě v poslední den roku 1996 favorizovaly na ministerský post nejvíce.⁷² Spojíme-li toto téma, tedy hledání nového ministra, s některými Kalvodovými výroky, které Lidové noviny v omezené míře nabídly, vidíme, že dosluhující předseda ODA se k tématu vůbec nevyjadřoval, ba to dokonce odmítal.

Co se týče tématu nového stranického šéfa pro ODA, byla nabídka článků v LN naprosto tristní, což ale pravicový deník napravil v dalších měsících, kdy dokázal vcelku umně popsat všechna jména, jež

⁷² KORECKÝ, Miroslav. Hledání ministra vrcholí. *Lidové noviny*. 1996, 9 (306). s. 2

následně o předsednický post bojovala. Z prosincových Lidovek jmenujme jen krátké zmínky v článku "Nový šéf ODA v březnu"⁷³, v nichž vystupují coby potenciální kandidáti Daniel Kroupa, Libor Kudláček, Karel Ledvinka a LN spekulují dokonce i o samotném Kalvodovi.

Odras v Deníku Právo

Právo coby jeden z ústředních a nejčtenějších deníků v Česku paradoxně po vládní krizi po demisi Jana Kalvody o dalších rošádách a změnách ve vládě moc neinformovalo. S trochou nadsázky můžeme uvést, že jeho redaktoři už vyrazili na vánoční dovolené. O nástupci Jana Kalvody ve funkci místopředsedy vlády a ministra spravedlnosti tak ve zbylých prosincových dnech vyšlo překvapivě málo materiálu. Právo vydalo několik článků ke stavu ministerstva, v nichž kupříkladu informovalo o tom, že Kalvoda stále navštěvoval jednání, neinformovalo ale čtenáře o tom, kdo by mohl převzít jeho funkci.

I Deník Právo v předvánočním a povánočním čase poskytl svým čtenářům několik informačních článků o ODA, ve kterých popsal stranickou situaci. Jelikož jsme si coby jedinou otázkou výzkumu v rámci zbytku prosince stanovili zmínky o možných budoucích předsedech, zaměříme se na to, kterak v prvních dnech po Kalvodově rezignaci Právo zmiňovalo jeho možné nástupce.

Den před Štědrým dnem roku 1996 se v Právu objevily tři články týkající se budoucího vedení Občanské demokratické aliance, ve kterých byla poprvé načrtnuta jména možných předsedů. V tomto ohledu Právo konkurovalo svému výše popsanému konkurentu a zmiňovalo fakt, že Sněm ODA při svém předvánočním srazu potvrdil Kalvodovo předsednictví až do března 1997. Právo pak před Vánoci spekulovalo velice čile nad tím, že by stranu mohl převzít Karel Ledvinka, přičemž přišlo s několika zákulisními informacemi i o možném vedení pod Liborem Kudláčkem. Paradoxně, ani jeden z těchto mužů se k tématu předsednictví v prosinci vůbec nevyjádřil.⁷⁴

V povánočním čase se Právo vrátilo k čilým spekulacím a na Silvestra, tedy v poslední den roku 1996, se objevila vůbec poprvé domněnka, že v čele ODA v budoucnu stane Michael Žantovský. Právo jako první deník v zemi informovalo o možném členství, v souvislosti s Kalvodou pak v několika článcích zmínilo, že Žantovský je podobně výraznou postavou, jakou byl právě exministr spravedlnosti, díky čemuž by mohl získat výhodu proti svým oponentům v podobě Karla Ledvinky nebo Jiřího Skalického. Právo ale chybně ve svých článcích uvádí, že Žantovský už byl koncem prosince členem ODA, neboť,

⁷³ KORECKÝ, Miroslav. Nový šéf ODA v březnu. *Lidové noviny*. 1996, 9 (303). s. 2

⁷⁴ ZAJÍCOVÁ, Andrea. Sněm ODA nic nerozhodl. *Právo*. 1996, 2 (309). s. 1

jak uvidíme v dalších kapitolách, sám bývalý velvyslanec v USA tuto informaci následně několikrát popřel.⁷⁵

Výsledky výzkumu

Na články z našeho tématu rozhodně nejskoupější část sledovaného období nabízí první paradox. Právo koncem prosince nabídlo o poznání lepší servis a informovalo čtenáře mnohem více o situaci v ODA i o možných nástupcích v čele nejmenší vládní i parlamentní strany. Právo dokonce tentokrát ani nepublikovalo citově zabarvené články a dokázalo umně popsat vládní i stranickou situaci.

Oproti tomu Lidové noviny tentokrát výrazně zaostávaly za očekáváním a jejich politické zpravodajství spíše plnily články popisující možné sloučení US a DEU, než aby se soustředily na mediálně žádané téma Jana Kalvody i vládní krize. V porovnání s dalšími analyzovanými měsíci a články v nich publikovanými se jedná ale o ojedinělý jev.

⁷⁵ VLASTNÍ ZPRÁVA. Žantovský do čela ODA? *Právo*. 1996, 2 (313). s. 1

Počátek roku 1997: První žena v Klausově kabinetu a Kalvodovo definitivní oznámení konce v čele ODA

V novém roce 1997 vládní špičky stále hledaly řešení nástupnictví Jana Kalvody ve funkci ministra a nakonec v prvních lednových týdnech dospěly k rozhodnutí, že nově resort převezme Vlasta Parkanová, jež se stala první ženou v Klausově vládě. V rámci vlády došlo ještě k čistkám v legislativní radě a dalšímu sporu mezi ODA a ODS. Mezitím Jan Kalvoda oficiálně oznámil záměr znovu nekandidovat do čela Občanské demokratické aliance, čímž spustil novou lavinu spekulací o předsednickém postu.

Výzkumné otázky

- Tématem číslo jedna bude tentokrát Kalvodovo rozhodnutí nekandidovat znovu do čela ODA. O jeho úmyslech oba deníky vcelku pravidelně informovaly a mnohokrát se ještě přidaly se zprávami přímo z útrob ODA či několika články týkajícími se budoucnosti strany. Z toho důvodu se podíváme, jak k oznámení o nekandidování došlo a o čem dalším se v souvislosti z ODA v lednu psalo.
- V rámci vládní situace je nutno ptát se na to, kterak se vybíral nový ministr a jaký názor (jestli vůbec nějaký) na to dle vyjádření do médií samotný Jan Kalvoda. Rovněž nás bude zajímat problém Legislativní rady vlády a jejího šéfa, jenž vyvolal další rozmišky mezi ODA a ODS. V tomto případě je rovněž na místě podívat se na to, jakým způsobem o členech Rady informovaly Právo a LN.

Odras v Lidových novinách

Začátkem roku 1997 se o ODA stále hodně psalo a Lidové noviny s pravidelností informovaly o situaci v nejmenší parlamentní straně. Tématem číslo jedna logicky byl stále Jan Kalvoda, byť už hlavní fáze JUDrGate odezněla.⁷⁶ LN se ve svých člancích ale umně věnovaly i dalším stranickým záležitostem a často se psalo i o stranických volbách, jež se v souvislosti s ODA pomalu začínaly právě v lednu stávat stěžejním tématem.

Dne 4. ledna 1997 poskytl tehdy stále ještě čekatel na členství v ODA, senátor Michael Žantovský LN obsáhlý rozhovor, ve kterém nastínil celou situaci ve své budoucí straně.⁷⁷ Podíváme-li se na fakt, že v

⁷⁶ Samozřejmě hlavně v médiích, co se týče politické strany věci, tak tam stále doznívala

⁷⁷ KORECKÝ, Miroslav. Nikdo není nenahraditelný. *Lidové noviny*. 1997, 10 (3). s. 2

dobách bezprostředně po Kalvodově rezignaci viděli občané Alianci v troskách, působí tento rozhovor jako jistá osvěta, která ukazuje, že strana si i přes jisté šrámy v podobě právě této aféry a několika dalších skandálů, stále drží úroveň. Nás ale v souvislosti s Kalvodou zajímá primárně to, kterak Žantovský odpovídal na otázky redaktora Miroslava Koreckého na téma nástupnictví ve vedení ODA.

Žantovskému byla ještě před jeho oficiálním vstupem do strany přisouzena role spasitele a jediného volitelného kandidáta pro všechny proudy v ODA, není tedy divu, že se ho Korecký v interview, které vyšlo v politické rubrice, zeptal i na Kalvodu, respektive na jeho případné setrvání ve funkci předsedy. Budeme-li citovat jednu větu z odpovědi: "O tom se rozhoduje on sám a věřím, že konečné rozhodnutí bude ku prospěchu v první řadě Alianci." Velice diplomatické vyjádření ze Žantovského úst ukazuje, že byt' se vztahy mezi ním a Kalvodou nikdy nedaly považovat za přátelské, oba dva měli k sobě jistý politický respekt.

Sedmého ledna roku 1997 pak Lidové noviny publikovaly, téměř tradičně jako první tištěné médium, článek "Kalvoda odejde i z čela ODA".⁷⁸ V něm se populární deník odvolával na informace přímo z nitra strany, které bral od jejích členů, jež se zúčastnili jednání ústředního sněmu. LN v článku informují přímo o Kalvodově projevu na jednání a také o tom, že předsednický post ve straně automaticky neznamená vstup vítěze do vlády možnost vykonávat vládní funkci místopředsedy. Rovněž tento článek nabízí několik dalších informací o možném vývoji ODA v budoucích letech, mezi které můžeme rozhodně zařadit i první zmínění jména Karel Ledvinka coby možného kandidáta. O další den později pak Lidové noviny jen velice stručně informovaly, že jim Kalvoda potvrdil svůj záměr nekandidovat, je ale velice důležité, že přímo i novinám stále řekl, že není rozhodnut definitivně.

V průběhu ledna se ještě o Kalvodově osobě psalo v několika názorech či komentářích, jež nejčastěji řešily zásadní problémy okolo falešných titulů přímo v PS, nijakým způsobem ale nefrekventovaly situaci přímo v ODA. Jako čestnou výjimku v záplavě těchto názorů však zmiňme komentář Bohumila Pečinky "Nervózní ODA"⁷⁹, ve kterém autor sám píše, že JUDrGate zdaleka není největším problémem nejmenší parlamentní strany. Pečinkův komentář poukazuje (a nutno říct, že velice správně) primárně na to, že ODA byla už od svého založení koncentrována výhradně v Praze a v prvních letech existence nedokázala oslovit ke členství obyvatele jiných částí ČSFR a později ČR. Nyní, když převážně na Moravě a ve Slezsku získala řadu důležitých členů, čelí velké krizi v podobě roztržitosti názorů. Pečinka rovněž upozorňuje na to, že Kalvoda byl velkou osobností a držel názorové proudy ve straně v

⁷⁸ KORECKÝ, Miroslav. Kalvoda odejde i z čela ODA. *Lidové noviny*. 1997, 10 (5). s. 2

⁷⁹ PEČINKA, Bohumil. Nervózní ODA. *Lidové noviny*. 1997, 10 (19). s. 8

rovnováže, přičemž jej Dlouhého křídlo i Otcové-zakladatelé respektovali. Na závěr svého komentáře se pak o stranu bez předsedy Kalvody obává a předpovídá pád jejich preferencí.

27. ledna už Kalvoda konečně oficiálně oznámil svůj odchod z čela ODA. Na tento jeho akt LN reagovaly dvěma ústředními články, přičemž nabídly reakci stranických i bývalých vládních kolegů. Velice zdařilý článek ukazuje, že redaktor Miroslav Korecký byl v průběhu devadesátých let asi nejlepším politickým novinářem a komentátorem, což dokázal i ve svém názoru "Jan Kalvoda rozetnul uzel"⁸⁰. Oba dva články ukazují čtenářům velice poutavě a čtivě situaci uvnitř ODA a favorizují budoucí soupeře v boji o předsednický post. Bohužel, i Lidové noviny mnohdy přinesly neověřené informace a nejinak tomu bylo i v rámci těchto dvou jinak velmi kvalitních příspěvků. Oba totiž uvádí, že Jan Kalvoda jako svého nástupce doporučil Karla Ledvinku. Dosluhující předseda nikdy nic takového neuvedl, což si následně ukážeme v dalších kapitolách.

Lidové noviny v lednu informovaly i o volbě nového ministra, respektive ministryně spravedlnosti a na rozdíl od níže analyzovaného Práva na samém počátku měsíce ještě čile spekulovaly, zda je právě Parkanová hlavní favoritkou. LN představily v jednom ze svých článků celou řadu jmen a doplnily je o krátké komentáře, rovněž také nabídly, jak se k jejich možné nominaci staví sám Kalvoda.⁸¹ Čtvrtého ledna každopádně i LN psaly o nominaci Vlasty Parkanové, kterou pro ně exkluzivně okomentoval právě Kalvoda.⁸² Dosluhující ministr a předseda ODA pro LN uvedl, že je trochu roztrpčen z přístupu koaličních partnerů, očekává ale bezproblémové jednání. Velice zajímavý je pak článek "První žena v Klausově kabinetu"⁸³ ze 7. ledna, jenž měl na svědomí Miroslav Korecký. Klasicky kvalitní informační servis v podání Lidových novin se i tentokráte obešel bez nějakých zbytečných subjektivních vyjádření, jako první pak ale nabídl i informaci o tom, že Parkanová nemusí být místopředsedkyní vlády a že ODA bude o obsazení tohoto postu, jenž po Kalvodově odchodu zůstával prázdný, vyřeší až na sjezdu.

V rámci sporu o legislativu nabídly LN několik analyzujících článků i komentářů. Zatímco konkurence v podobě Práva, ale i dalších (nejen tištěných) médiích, se už od počátku zvolení Parkanové do funkce ministryně psalo i o tom, že se brzy automaticky stane (i přes jisté potíže), šéfkou legislativy, Lidové noviny uváděly, že krok k této funkci bude pro jihočeskou rodačku složitější. Redaktoři LN umně popisovali situaci a doplňovali své články o vyjádření předsedů koaličních stran. Mezi nimi samozřejmě

⁸⁰ KORECKÝ, Miroslav a ČTK. Jan Kalvoda rozetnul uzel. *Lidové noviny*. 1997, **10** (22). s. 8

⁸¹ KORECKÝ, Miroslav. Favorit na ministra stále nejasný. *Lidové noviny*. 1997, **10** (2). s. 2

⁸² KORECKÝ, Miroslav. Ve vládě patrně zasedne první žena. *Lidové noviny*. 1997, **10** (3). s. 1

⁸³ KORECKÝ, Miroslav. První žena v Klausově kabinetu. *Lidové noviny*. 1997, **10** (5). s. 1

stále nechyběl ani sám Kalvoda, jenž se pro Lidové noviny několikrát vyjádřil se svými obavami o oponentní roli Legislativní rady oproti vládě. Po potvrzení Parkanové ve funkci předsedkyně Rady pak LiN v rámci objektivního hodnocení nabídly vyjádření všech zúčastněných a na rozdíl od Práva daly prostor všem stranickým špičkám.

Odras v Deníku Právo

Podíváme-li se do stránek Práva z ledna 1997, vidíme, že i když téma ODA rozhodně v odborné i laické veřejnosti nějakým způsobem rezonovalo, čtenáři Porybného deníku se jej ale přece jen dočkali ve značně omezenější míře, než předplatitelé a kupující konkurenčních Lidovek.

Den před výše popsaným rozhovorem pro LN poskytl Žantovský interview Právu a víceméně v něm uvedl to samé, co řekl Miroslavu Koreckému.⁸⁴ Potvrdil, že stále není členem ODA, nepřímou pak také uvedl, že má zájem i o předsednický post. Co je ale paradoxem, byť mezi Kalvodou a Žantovským, jak jsme si rovněž uvedli v předcházejících kapitolách, nikdy nebyl žádný zásadní spor, rozhodně se nedali označit za přátele. Právo ale v tomto svém příspěvku uvádí, že jejich vztahy přátelské byly a své čtenáře mate také v tom, že v případné kandidatuře by Kalvoda stranického nováčka potvrdil. Žantovského rozhovor následně, o další tři dny později, vyšel na titulní straně ještě jednou, tentokrát v nezkrácené verzi. Být se jednalo o zajímavé čtení a Žantovský v rozhovoru rozhodně naznačil několik budoucích reforem strany, z hlediska Kalvody už nic nového nenabídlo.⁸⁵

Kromě Žantovského se, podobně jako v LN, začalo v Právu pravidelně skloňovat jméno Karla Ledvinky a autoři článků jej neustále uváděli v jistém kontextu právě s Janem Kalvodou. Ledvinkovo jméno se počalo objevovat v článcích Práva koncem ledna a nejprve jej redaktoři dávali do souvislosti s Dlouhého rozhodnutím nekandidovat. Média v té době informovala o tom, že Ledvinka je možnou cestou ODA z “politického propadliště”, konkrétně Právo v rámci tohoto jakéhosi oslavování jednoho z nejoblíbenějších politiků strany jeho jméno rovněž zmínilo v souvislosti s možnou funkcí vůdce ODA.

Spolu s Ledvinkou se přesouváme do konce ledna roku 1997, kdy Kalvoda definitivně oznámil, že se nebude ucházet o nejvyšší stranický post. Právo v tuto dobu otisklo výmluvný článek s názvem “Kalvoda chce Ledvinku za šéfa”⁸⁶, ve kterém už dva dny před Kalvodovým oficiálním rozhodnutím

⁸⁴ RYCHLÝ, Tomáš a ZAJÍCOVÁ, Andrea. Žantovský neodmítl úvahy o svém předsednictví ODA. *Právo*. 1997, 3 (2) s. 2

⁸⁵ RYCHLÝ, Tomáš. ODA má nejlepší léta před sebou. *Právo*. 1997, 3 (4). s. 1

⁸⁶ DOMÁČÍ REDAKCE. Kalvoda chce Ledvinku za šéfa. *Právo*. 1997, 3 (10). s. 2

nekandidovat na předsedu informuje právě o tomto jeho rozhodnutí. Podobně jako LN ovšem i Právo tvrdí, že Kalvoda za svého nástupce doporučil právě Ledvinku, byť veřejně dosluhující stranický lídr nikdy nic takového neoznámil.

27. ledna už Kalvoda společně s Dlouhým oznámili, že se nebudou ucházet o post předsedy ODA, čímž rozetnuli, jak média psala, jistý uzel. Právo o Kalvodově rozhodnutí informovalo v několika krátkých zprávách a v jednom delším článku prezentovaném hned na první straně. Oproti jiným, poměrně útočným příspěvkům na stranu ODA, tentokrát Právo nabídlo střídmy a čtivý článek bez citových zabarvení a svým příspěvkem oslovilo tisíce čtenářů.⁸⁷ Ve stejném vydání pak Tomáš Rychlý publikoval i svůj názor na stále se horšící situaci v Alianci.⁸⁸ Byť v tomto příspěvku sledujeme určitě antipatie autora vůči podle něj skomírající politické straně, stále se jedná o kvalitní názor podložený celou řadou argumentů. Jan Kalvoda, muž, jehož v lednu roku 1997 vnímala většina laiků coby politickou trosku, je zde popisován jako poslední velký vůdce ODA, stejně tak autor vyzdvihuje i úsilí dalších stranických špiček. Démonizace Vladimíra Dlouhého je zde pak sice až moc subjektivně pojata, autor ji ale rovněž podkládá několika argumenty.

Posledním důležitým lednovým tématem v souvislosti s Kalvodou bylo jeho oznámení kandidatury na předsedu pražské ODA. To by za normálních okolností rozhodně neplnilo přední stránky všech novin, kvůli stávající situaci a určitému hladu čtenářů po informacích o Janu Kalvodovi každopádně noviny o tomto aktu informovaly vcelku pravidelně. Právo jej ve svých příspěvcích k tomuto tématu pasuje do role hlavního favorita a logicky hledá i jisté možnosti, jak by se Kalvoda mohl znovu vrátit do vrcholné politiky.⁸⁹

Odejeme-li nyní od tématu ODA k důležitému vládnímu rozhodnutí o tom, kdo převezme uvolněný post ministra spravedlnosti, nalezneme v Právu mnohem více materiálu. Počátkem ledna se potvrdily prosincové spekulace o nominaci Vlasty Parkanové na ministerskou funkci, přičemž Právo okamžitě o její nominaci informovalo za pomoci několika zpravodajských článků. Ten nejdelší a asi nejkontroverznější z nich jménem "Novou ministryní spravedlnosti má být Vlasta Parkanová z ODA"⁹⁰ nabízí čtenáři poutavé a informacemi nabitě čtení o možné nové člence vlády. Zcela zbytečně zde ale autor Tomáš Rychlý subjektivně napadá Kalvodu a několikrát opakuje informaci o tom, že Parkanová má za sebou rigorózní řízení a titul JUDr. nosí právem. Jev, jenž se do objektivní žurnalistiky rozhodně

⁸⁷ DOMÁČÍ REDAKCE. Kalvoda a Dlouhý se nebudou ucházet o předsednictví ODA. *Právo*. 1997, 3 (22). s. 1

⁸⁸ RYCHLÝ, Tomáš. ODA tak tak pohromadě. *Právo*. 1997, 3 (22). s. 4

⁸⁹ ZAJÍCOVÁ, Andrea. Kalvoda chce být šéfem pražské ODA. *Právo*. 1997, 3 (25). s. 2

⁹⁰ RYCHLÝ, Tomáš. Novou ministryní spravedlnosti má být Vlasta Parkanová z ODA. *Právo*. 1997, 3 (3). s. 1

nehodí, je pak bohužel i součástí několika dalších příspěvků v Právu, jež vycházely v průběhu prvních dvou lednových týdnů. V rámci popisu popularity politiků je Kalvodovo páté místo strháváno tím, že se průzkum konal ve dnech před jeho demisí, Kalvoda pak není jedovatých poznámek ušetřen ani v době jmenování Parkanové a prostý informační článek o jejím nástupu do funkce zbytečně uvádí další poznatky o Kalvodově aféře.⁹¹

Co se týče přímo Kalvodových vyjádření o Parkanové, které Právo interpretovalo, vidíme, že exministr dostával v médiích vcelku málo prostoru, tedy alespoň co se týče jeho vyjádření k tomuto tématu. Když už Právo vydávalo články o Parkanové, většinou v nich pouze citovalo některé předsedovy výroky z dřívějších dob, nikdy se ale nepustilo do toho, aby nechalo Kalvodu promluvit přímo k současné situaci. Jisté převrácení faktů a odbíhání od tématu jsou v rámci článků o Parkanové poměrně časté a Kalvoda zde bývá rovněž uváděn, respektive jeho výroky, spíše k tématu jeho dalšího působení v čele ODA.

Posledním význačným lednovým tématem týkajícím se ODA, ve kterém v rámci mediální prezentace strany sehrál svůj part i Jan Kalvoda, bylo vybírání nového šéfa Legislativní rady vlády. Tuto funkci vykonával během svého ministerského působení sám Kalvoda, což platilo dlouhé čtyři roky. Média o třaskavé situaci ohledně odebrání důležitého postu ODA informovala pravidelně, po nástupu Parkanové do čela ministerstva spravedlnosti pak určitý prim v informačním servisu hrálo právě Právo. To totiž získalo Kalvodovo vyjádření k celé situaci. V průběhu celé tahanice o křeslo lídra důležitého orgánu pak toto vyjádření opakovalo a tentokrát představilo Kalvodu v mnohem jiném světle, než v předcházejících tématech ohledně volby samotné Parkanové.

Spor o vedení Legislativní rady nakonec vyústil v to, že Parkanová byla potvrzena coby její šéfka, což Právo potvrdilo v několika dalších článcích z poloviny ledna. 16. ledna pak deník vydal vedle několika článků právě o Parkanové i jeden krátký informační, ve kterém opět zcela zbytečně a subjektivně napadl Kalvodu. V souvislosti právě s volbou šéfa LR se rozhodl upozornit na fakt, že Kalvoda při svém odchodu zbohatl o téměř 400 tisíc korun a nutno říct, že uveřejnění tohoto článku rovnou na druhé straně muselo takřkajíc rozzlobit celou řadu náhodných čtenářů právě Práva.⁹²

⁹¹ Článků o popularitě politiků vyšlo v Právu v průběhu ledna mnoho, nejvýznamnější v souvislosti s Kalvodou byl ale RYCHLÝ, Tomáš. Dlouhého popularita šla prudce dolů, Gross už je před Zemanem. *Právo*. 1997, 3 (3). s. 2

⁹² REDAKCE. Kalvoda má nárok na 388 tisíc korun. *Právo*. 1997, 3 (13). s. 2

Výsledky výzkumu

V lednu se jméno Jana Kalvody stále objevovalo na prvních stranách obou sledovaných periodik, Lidové noviny i Právo se ale už moc nevracely (až na výjimky) k jeho složení funkce a naopak více rozebíraly možnou budoucnost. Z toho důvodu si Kalvoda nevysloužil v průběhu ledna moc článků věnovaných přímo své osobnosti, objevoval se ale vcelku pravidelně jako doplněk k dalším tématům. Při srovnání obou periodik můžeme dojít k závěru, že čtenáře počátkem roku 1997 zajímaly vedle vnitrostranických problémů ODA také problémy vládní, které obě periodika popsala zajímavým a čtivým způsobem.

Jistým problémem pak budiž občasně subjektivní a citově zabarvené vyjadřování některých redaktorů Práva, kteří do svých příspěvků někdy přimíchávali zbytečné informace netýkající se aktuálního tématu. Celkově ale leden roku 1997 nabídl celou řadu článků citujících Jana Kalvodu a bylo vidět, že byť se vrcholný politik ve službách ODA v minulém měsíci dopustil jistých přehmatů (nebo to tak veřejnost alespoň vnímala), jeho jméno stále táhlo a pomáhalo většímu výdeji obou dvou novin.

Únor 1997: Kalvoda a pražská ODA, seznam kandidátů se rozrůstá a snahy SPR-RSČ o svolání schůze parlamentních stran

Poté, co Jan Kalvoda oficiálně oznámil, že se na dalším stranickém sjezdu Občanské demokratické aliance nebude ucházet o funkci předsedy strany, jako by inspiroval několik vysokých činitelů k podání kandidatury. Do voleb se tak přihlásilo několik kandidátů, o čemž samozřejmě referovala i námi sledovaná média. Vcelku v tichosti, bez nějaké větší mediální prezentace se Kalvoda postavil do čela pražské buňky ODA, pár článků k analýze ale najdeme i k této události. V rámci celostátní politické situace zde pak máme nečekané ataky Miroslava Sládka a jeho republikánské strany, ke kterým se dosluhující předseda Kalvoda rovněž několikrát vyjádřil.

Výzkumné otázky

- Primárně se tentokrát zaměříme na situaci v ODA, ve které probíhaly stranické rozbroje a několik elitních osobností oznámilo úmysl kandidovat na předsedu strany. Otázka se bude týkat toho, kdo a jakým způsobem kandidaturu oznámil a kterak se k tomu vyjádřil sám Kalvoda. Rovněž se podíváme i na to, jak média hodnotila celou ODA v době po JUDrgate, neboť právě v únoru, v předvečer stranických voleb, vycházelo k tomuto tématu nejvíce článků.
- Jan Kalvoda v únoru získal křeslo předsedy pražské ODA. Podíváme se, jak o této poměrně mediálně nezajímavé události Právo a LN informovaly.
- V rámci celostátní politické situace pak hlavní otázkou bude, jak Kalvoda ještě jako předseda ODA reagoval na výzvy předsedy SPR-RSČ Miroslava Sládka, který prahl po schůzce všech parlamentních stran za cílem vysvětlení podle něj tragické situace v PS.

Odras v Lidových novinách

Jak se volba nového předsedy pomalu přibližovala, rozdělávaly ODA nejrůznější krize a více než jisté bylo to, že rozštěpenost strany a její následné sjednocení bude hlavním a nejtěžším úkolem nového lídra. Lidové noviny se v únoru roku 1997 zásadně zaměřily na popis celé situace uvnitř strany a primárně v názorových rubrikách vyšla celá řada článků ukazujících rozštěpenost nejmenší parlamentní partaje.

Ostřílení komentátoři politického dění z řad redaktorů Lidových novin během nejkratšího měsíce roku informovali o možnosti "zákulisních praktik" při volbách předsedů stranických buněk po celé republice. Koncem února byl totiž právě Kalvoda zvolen coby předseda pražské ODA a sestoupil tak v hierarchii strany o stupínek níž, což neuniklo mediální pozornosti. Lidové noviny v rámci této volby nabídky tradičně nejlepší servis v republice a následně se k ní ještě před koncem měsíce několikrát vrátily. Ve zmíněné volbě Kalvoda suverénně zvítězil a nejprve proti němu ani nestál protikandidát.

Toho si ve svém poměrně ostrém názoru, jenž jako by vybočoval z tradičního stylu Lidových novin, všiml Tomáš Hájek. Politický komentátor, jehož angažmá v Lidových novinách mělo jepičí život, udeřil ve svém článku "Vada na kráse ODA"⁹³ na všechny stranické špičky a otevřeně zkritizoval přístup Daniela Kroupy, Jiřího Skalického a především Kalvody, jehož nepřímou označil za muže zosobňujícího mediální totalitu v ODA samotné. Jeho článek, byť se jednalo o názor v publicistické rubrice, rozhodně nebyl vhodný ve své době a mohl svými nepodloženými informacemi (volba v pražské ODA probíhala za neúčasti redaktorů LN⁹⁴) zbytečně vyburcovat některé voliče k nevolení ODA.

Vedle Hájka se situací v ODA tradičně zabýval i pravděpodobně nejlepší politický zpravodaj a komentátor Lidových novin té doby, Miroslav Korecký. Ten se v rámci volby Kalvody do čela pražské buňky ODA uvedl klasickým informačním článkem bez jakéhokoli citového zabarvení, jenž nazval "Kalvoda do čela pražské ODA".⁹⁵ V něm vyjmenoval všechny okolnosti volby dosluhujícího předsedy strany na nižší vedoucí stranický post a zdatně shrnul, proč vůbec pražská buňka měnila vedení. Článek však byl i jakousi předeherou pro celou sérii informačních příspěvků, které se Korecký rozhodl publikovat v průběhu března, krátce před stranickými volbami. Rovněž je právě tento článek prvním v tištěných médiích, který informuje, že Vladimír Dlouhý nebude kandidovat na předsedu a uvádí, že se do boje o křeslo pustí pět vrcholných politiků ODA. Korecký se sice nevěnuje tomu, kdo, kdy a jak kandidaturu oznámil, pečlivě ale vyjmenovává pro a proti všech kandidátů.

Den po publikování informačního servisu o Kalvodově volbě v pražské ODA se i Korecký pokusil v názoru "Vření v alianci"⁹⁶ ohodnotit stav strany před neočekávanější stranickou konferencí. Korecký zde zdařile komentuje stav Aliance, na rozdíl od Hájka ale nepřechází k útočnému tónu celého článku a zachovává si nestranný pohled na věc. Korecký zmiňuje fakt, že zatímco jinou politickou stranu by odstoupení předsedy kvůli podobné aféře semklo, vztahy v ODA se ještě více prohloubily. I tak ale

⁹³ HÁJEK, Tomáš. Vada na kráse ODA. *Lidové noviny*. 1997, 10 (47). s. 8

⁹⁴ U volby byli přítomni jen redaktoři několika málo deníků

⁹⁵ KORECKÝ, Miroslav. Kalvoda v čele pražské ODA. *Lidové noviny*. 1997, 10 (47). s. 2

⁹⁶ KORECKÝ, Miroslav. Vření v alianci. *Lidové noviny*. 1997, 10 (48). s. 8

komentátor rozhodně nehodnotí stav Občanské demokratické aliance jako tristní, jak tomu bývalo u mnohých (nejen) politických glosátorů ve všech médiích. Naopak, ve svém komentáři vidí i prostor pro možný politický vzestup Aliance, což dokládá nejrůznějšími příklady.

25. února 1997 ovšem Korecký v Lidových novinách nepublikoval jen svůj zdařilý komentář o stavu Aliance, ale také dva další články. Prvním z nich byl poslední rozhovor s Kalvodou, jenž bývalý místopředseda vlády poskytl LN ještě coby dosluhující stranický předseda. Z pohledu Koreckého se jedná o zdařile vedené interview, ve kterém Kalvoda odkrývá případnou budoucnost ve velké politice i dementuje některá předchozí vyjádření, jež nabídla jiná periodika. Kalvoda, jenž veřejně nikdy nevyjádřil podporu žádnému z kandidátů na post předsedy ODA, v rozhovoru jasně deklaruje, že jeho podporu nemá ani Karel Ledvinka. Kalvoda rovněž odmítl v tomto interview jakkoliv komentovat všechny kandidáty na předsednický post a co je zajímavé, na rozdíl od většiny analýz či názorů přímo zmínil i to, že nemá žádnou obavu o osud své strany.⁹⁷

V souvislosti s roztříštěností ODA vyšel ve stejný den ještě další Koreckého článek "Češka rozvířil hladinu ODA"⁹⁸, v němž vidíme, že i když Kalvoda dobrovolně skládal funkce, některým poslancům v rozhádané straně to nestačilo. Češka, jenž zastupoval jihočeskou buňku ODA, v předvečer očekávané volby ostře napadl celé dosavadní vedení a možná zbytečně upozornil na to, že je třeba, aby všichni jeho členové složili funkce. Výrok rezonoval primárně mezi členskou základnou Občanské demokratické aliance, v rámci médií se o něm pořádně zmínily právě jen LN. Korecký pak celý svůj článek doplnil o několik vyjádření z úst Kalvody a také favorita na zisk předsednického postu Žantovského.

Celkově je rozhodně třeba říci, že i když se v rámci ODA rozhodně nejednalo o tu nejkřivější událost roku, dočkala se volba pražského předsedy v rámci Lidovek velké pozornosti. Ovšem, ODA nestála v předvečer sjezdu jen tváří v tvář vlastním vnitrostranickým problémům, neboť musela čelit i celé řadě ataků z řad ostatních politických stran, jež držely větší počet křesel v PS. V únoru 1997 nejvíce rezonovaly provokativní útoky ze strany SPR-RSČ, tedy republikánské strany, které předsedal Miroslav Sládek.

Republikáni byli v centru pozornosti médií během prvních únorových týdnů, proto se v rámci analýzy nyní vraťme na počátek měsíce. 10. února LN publikovaly článek s výmluvným názvem "Sládkova

⁹⁷ KORECKÝ, Miroslav. Comebacku neříkám ne ani ano. *Lidové noviny*. 1997, 10 (48). s. 2

⁹⁸ KORECKÝ, Miroslav. Češka rozvířil hladinu ODA. *Lidové noviny*. 1997, 10 (48). s. 2

strana v centru pozornosti⁹⁹, jenž se zaměřil na popis celé situace, jež okolo republikánů vznikla a vyjádřily se k ní stranické špičky ze všech sněmovních partají. Článek nabízí vyjádření všech parlamentních lídrů, tedy Václava Klause, Miroslava Grebeníčka, Miloše Zemana a také Jana Kalvody. Jelikož byl exministr stále ještě předsedou ODA, reagoval na útoky republikánů podrážděně. Noviny přímo otiskly jeho vyjádření o republikánském parazitování, které následně, dle dalšího článku v LN, předseda zopakoval i v diskuzním pořadu ČT Debata.¹⁰⁰

Ona televizní Debata na České televizi pak dle Václava Klause, jenž v ní napadl Miloše Zemana, pomohla ke vzrůstu politického extremismu. Politická rubrika Lidových novin se tak ve dnech 17-18. února 1997 proměnila v popis slovních přestřelek vrcholných představitelů parlamentních stran, ze kterých vybírala to nejzajímavější. A jelikož byl hostem Debaty i sám Kalvoda, zmiňme zde krátce, jak jej noviny citovaly. V Debatě Kalvoda deklaroval, že ODA stojí proti jakémukoli politickému extremismu a hodlá proti němu tvrdě zakročit. Využívajíc k tomu své právnické dovednosti, popsal předseda možnosti, jak proti republikánům a případně i extremistickým komunistům zakročit. Článek přesně cituje přímo z televizní debaty a čtenáři, jenž pořad neviděl tak zprostředkovaným způsobem nabízí to hlavní, co v ní bylo všemi politickými špičkami řečeno.¹⁰¹

Krise okolo Sládka a jeho republikánů pak vyvrcholila přímým požadavkem předsedy druhé nejmenší parlamentní strany o povinnou schůzi všech stranických šéfů. Lidové noviny jako první tištěné médium interpretovaly Sládkova slova a informovaly rovněž o tom, že oslovené strany, respektive jejich tiskoví mluvčí, razantně odmítají setkání se stranickými špičkami SPR-RSČ. Mezi oslovenými partajemi samozřejmě v tuto dobu nechyběla ODA, jež nás zajímá nejvíce, přičemž vyjádření Kalvody k této schůzce nabídly Lidové noviny v nezkráceném znění ještě o dva dny později.

Článek Františka Kostlána, jenž byl opět nazván poněkud výmluvně, a sice "Vystačíme si i bez pana Sládka"¹⁰² ukázal, že poslanci všech ostatních parlamentních stran (s výjimkou KSČM) stojí o reformu jednacího řádu sněmovny. K tomu tehdy čerstvý člen redakce LN citoval i některé významné politiky včetně Stanislava Grosse či Jana Kasala. Co se týče přímo vyjádření Jana Kalvody, tak předseda ODA dle článku při sněmovních schůzích na toto téma působil jako největší pragmatik a byt se dříve

⁹⁹ KORECKÝ, Miroslav a ČTK. Sládkova strana v centru pozornosti. *Lidové noviny*. 1997, **10** (34). s. 2

¹⁰⁰ V této Debatě byli hosty Václav Klaus, Jan Kalvoda, Pavel Dostál a Václav Exner

¹⁰¹ KORECKÝ, Miroslav. Na imunitu se ptát až po zadržení. *Lidové noviny*. 1997, **10** (40). s. 2

¹⁰² KOSTLÁN, František. Vystačíme si i bez pana Sládka. *Lidové noviny*. 1997, **10** (42). s. 8

vyjadřoval poněkud útočněji k možnému zákazu republikánů, o změnu jednacího řádu ve své podstatě nakonec neusiloval.

Odras v Deníku Právo

Oproti LN nabídlo Právo v únoru roku 1997 výrazně menší porci informací týkající se ODA. Na počátku měsíce sice Porybného deník nabídl článek zabývající se ohlasy ve slovenském tisku, v nich se ale namísto řešení předsednického postu ODA opět rozebíraly falešné tituly a oprašovalo se Kalvodovo jméno coby synonyma pro akademický podvod.¹⁰³ Po tomto intermezzu ale Právo přišlo s několika exkluzivními informacemi ze zákulisí nejmenší parlamentní strany a už 5. února, téměř týden před oficiálním oznámením Skalického kandidatury na předsedu, o tomto činu informovalo.

Skalický byl pak v článku "Skalický nakonec zaútočí na místo předsedy ODA"¹⁰⁴ označen za největšího favorita. Právo se v rámci získání této informace odvolávalo dobře informovaný zdroj a o pár dní později přineslo i coby první deník oficiální zprávu o Skalického kandidatuře. Ovšem, podíváme-li se na nějakou bližší prezentaci, případně informovanost o dalších mužích, kteří se chtěli roku 1997 stát předsedy ODA, nenajdeme v Právu téměř nic.

Z únorových článků Práva týkajících se situace v ODA totiž můžeme jmenovat jen dva. Zatímco první se zabývá přímo Kalvodovým zvolením do čela pražské buňky,¹⁰⁵ což byl jev, jenž si v LN vysloužil řadu komentářů i zpravodajských článků, druhý s poetickým názvem "Soumrak zakladatelů"¹⁰⁶ nabízí publicistický text Tomáše Rychlého o úpadku ODA.

A jelikož druhý jmenovaný článek nabídl zajímavý pohled na stav ODA v kontrastu s výše popsanými názory z Lidovek, podíváme se na něj trochu podrobněji. Rychlý zde představuje čtveřici tehdy známých kandidátů na předsedu a říká, že "Předpovědět výsledky voleb nového předsedy ODA by nedokázala snad ani Pýthie". Co se týče názvu samotného, je jasné, že Rychlý už v únoru nefavorizoval na post předsedy žádného ze zakládajících členů. Článek vcelku s nadhledem popisuje pozice Daniela Kroupy, Pavla Bratinky i Jiřího Skalického a částečně ukazuje i to, co si o všem myslí Kalvoda.

¹⁰³ ZAHŘANIČNÍ REDAKCE. Co píše slovenské noviny. *Právo*. 1997, 3(30). s. 6

¹⁰⁴ ZAJÍCOVÁ, Andrea. Skalický nakonec zaútočí na místo předsedy ODA. *Právo*. 1997, 3 (31). s. 3

¹⁰⁵ RYCHLÝ, Tomáš. Kalvoda do čela pražské ODA. *Právo*. 1997, 3 (48). s. 1

¹⁰⁶ RYCHLÝ, Tomáš. Soumrak zakladatelů. *Právo*. 1997, 3 (49), s. 4

Co se týče výše popsaných útoků Miroslava Sládka, jehož republikáni byli pod drobnohledem médií, v Právu samozřejmě nalezneme několik článků i k tomuto tématu. Ovšem, vzhledem k tomu, že v nich není ani zmínka o dosluhujícím předsedovi Kalvodovi, bylo by pro nás bezpředmětné se jim nějak více věnovat.

Výsledky výzkumu

V rámci únorových událostí v ODA přinesly Lidové noviny další informační servis a nabídly čtenářům poměrně podrobně situaci, v níž se odehraje blížící se stranický sjezd. LN rovněž dokázaly i laické veřejnosti velice dobře podat fakt, že Kalvodův odchod o patro níž znamená konec jedné éry Občanské demokratické aliance. Kromě tohoto tématu Lidové noviny zvládly dobře informovat i o Kalvodově volbě do čela pražské buňky ODA, přičemž z této, pro média na první pohled naprosto nezajímavé, události udělaly jednu z hlavních zpráv měsíce.

Co se týče politické situace jako celku, republikánský problém s narůstajícím extremismem, který u mnoha občanů zosobňoval primárně Miroslav Sládek, dokázaly Lidové noviny rovněž uvést situaci na pravou míru a s velkou dávkou objektivity nabídly několik zpravodajských článků i komentářů, které se zaměřily na určité nepokoje ve Sněmovně. Z našeho pohledu je důležité, že se LN, na rozdíl od Deníku Právo dokázaly podívat i na názory Jana Kalvody a interpretovaly je přesně tak, jak byly řečeny.

Právo v únoru k našemu tématu nabídlo nejmenší počet článků a pořádně se nevěnovalo ani Kalvodově volbě šéfem pražské ODA a dokonce ani politice ODA vůči změnám jednacího řádu PS a intervenci vůči SPR-RSČ. Deník Zdeňka Porybného ale nabídl několik velice zdařilých komentářů věnujících se úpadku zakladatelů ODA. Byť mezi ně Kalvoda samozřejmě nepatřil, jeho jméno je důležitou součástí těchto publicistických článků a jejich autoři se umně zabývají i tím, na čí stranu se Kalvoda ve stranických volbách postaví.

Březen 1997: Volby do čela ODA, Kalvodova vyjádření a návrat k aférám okolo titulů

Má práce vrcholí stranickými volbami v ODA, které proběhly na celostátní konferenci, jež se konala 22.-23. března v severočeském Mostě. Zde Kalvoda oficiálně složil funkci a jeho nástupcem se stal populární politik Michael Žantovský. Trochu ve stínu voleb zůstalo několik dalších událostí, do který nějakým způsobem promluvil Kalvoda, proto si v menší míře připomeneme ještě kauzu okolo státní zástupkyně Kopečné a dále také žebříčky oblíbenosti politiků, ve kterých se dosluhující předseda překvapivě objevil.

Výzkumné otázky

- Poslední otázka týkající se zdlouhavého procesu výběru nového předsedy ODA je jednoduchá: Co Jan Kalvoda pronesl ve své abdikční řeči a jakého volil kandidáta?
- Rovněž nás bude zajímat, jak se obě periodika zmiňovala o všech kandidátech na předsedu či místopředsedu a která je dávala do souvislosti právě s Kalvodou.
- Co se týče žebříčku popularity politiků, podíváme se na vybrané články z obou dvou periodik a bude nás zajímat, jak si v nich vedl Jan Kalvoda, muž poznamenaný skandálem a odstoupivší předseda.
- Vlasta Parkanová musela v prvních měsících svého funkčního období na ministerstvu spravedlnosti řešit kauzu státní zástupkyně Kopečné a státního zástupce Křivánka. Nás zajímá, zda podle médií podobný problém řešil již Kalvoda či zda exministr Parkanové prostřednictvím obou deníků nějak radil.

Odras v Lidových novinách

O Občanské demokratické alianci se v její spletité historii, kterou jsme načrtli v teoretických kapitolách, nikdy nepsalo tolik, jak v období následujícím po Kalvodově rezignaci. V březnu 1997 pak Lidové noviny nabídly desítky článků, jež se věnovaly přímo vnitrostranické situaci nejmenší koaliční strany, řešily blížící se stranický sjezd a s ním spojené volby a taktéž hleděly do budoucnosti.

Zásadní téma, kterým se Lidové noviny od počátku března zabývaly, byly rozhodně stranické volby a zásluhou několika redaktorů nabízely noviny častokrát přímo perfektní servis, ve kterém nechyběly jména kandidátů a jejich přehledné profily. Na konto stranických voleb přispěly LN jako vůbec první tuzemský deník informací o tom, že se rozšiřuje seznam kandidátů na předsednickou funkci, neboť 3.

března zveřejnily článek o dvou nových politicích, kteří se rozhodli o prestižní post ucházet. Článek redaktora Miroslava Koreckého "Kandidátů na předsedu přibývá"¹⁰⁷ čtenářům představil profily Libora Kudláčka a také Michaela Žantovského, přičemž u druhého jmenovaného upozorňoval i na to, že je členem ODA teprve něco málo přes měsíc.

Korecký sám se tématu ODA a stranických voleb v průběhu března hojně věnoval a díky němu se tak v rámci nejrůznějších rubrik Lidových novin čtenáři dočkali celé řady článků. V informovanosti o stranickém sjezdu a patrně nejsledovanějších volbách uvnitř nějaké politické partaje v historii mladé České republiky byly Lidové noviny společně s Českou televizí jednoznačně nejsilnějším zdrojem. Články se sice už nedostávaly, jak tomu bylo v době Kalvodovy JUDrGate, na titulní stránku, vycházelo jich ale skutečně mnoho a necelé dva týdny před volbami dokonce Lidové noviny připravily speciální rubriku, dalo by se dokonce říci přílohu, v níž představovalo pětici kandidátů na předsednický post a dokonce i všechny uchazeče o místo místopředsedů ODA. Už v průběhu druhého březnového týdne pak média včetně Lidových novin informovala o tom, že největším favoritem na zisk mandátu předsedy je Michael Žantovský,¹⁰⁸ což v Lidových novinách podhalilo několik článků včetně toho, jenž se věnoval neoficiálnímu internetovému hlasování na stránkách Neviditelný Pes.¹⁰⁹

V porovnání s Právem, ale i jinými deníky té doby se jednalo o vcelku revoluční článek, jenž se pokusil zachytit nastupující fenomén internetu, který jako by ostatní noviny stále poměrně nespravedlivě ignorovaly. Právo či Mladá Fronta DNES se ve svých příspěvcích o šancích Žantovského a jiných kandidátů odkazují primárně na výzkumy nejrůznějších agentur, případně dotazníky z televizních vysílání, internet ale stále opomíjí.

Jak se volby blížily, pustili se redaktoři Miroslav Korecký a Bohumil Pečinka do tvorby série článků sledujících všech pět kandidátů z nejrůznějších perspektiv a v podstatě tak zdokonalili článek, o němž jsme krátce hovořili výše. Patrně nejlepší představení celé pětičky politiků ODA, kteří se rozhodli usilovat o vedení strany, nabídl Korecký v článku "Tři otázky pro kandidáty na předsedu ODA".¹¹⁰ V nich vyzpovídal krátce a věcně celou pětici a čtenář si tak mohl udělat obrázek o vizích Kroupy či Žantovského. V souvislosti s Kalvodou pak asi ještě více zaujal rozhovor s Pavlem Bratinkou, jedním ze zakládajících členů strany, jenž od propuknutí aféry neposkytoval rozhovory a své mlčení prolomil

¹⁰⁷ KORECKÝ, Miroslav. Kandidátů na předsedu přibývá. *Lidové noviny*. 1997, **10** (51). s. 2

¹⁰⁸ KORECKÝ, Miroslav. Kalvoda obstál na jedna minus. *Lidové noviny*. 1997, **10** (66). s. 2

¹⁰⁹ REDAKCE. Žantovský vede internetové volby. *Lidové noviny*. 1997, **10** (60). s. 2

¹¹⁰ KORECKÝ, Miroslav. Tři otázky pro kandidáty na předsedu ODA. *Lidové noviny*. 1997, **10** (67). s. 10

právě až při interview pro LN. Bratinka rozhodně zaujal kladný postoj vůči Kalvodovu předsednictví a rovněž upozornil na to, že jeho kandidátem je kolega a starý přítel Jiří Skalický.

Pokud ještě zůstaneme u Bratinky, tak právě Pečinka nabídl v posledních dnech před očekávanými volbami několik článků odkazujících na historii nejmladší koaliční partaje, ve kterých svým způsobem hodnotil směřování ODA právě pod Bratinkou a poté i pod Kalvodou. Poměrně objektivní pohled obsáhl celých osm let historie strany a prorocky směřoval k volbám, po nichž ODA nastoupí zcela novou cestu.¹¹¹

Když konečně nadešel dlouho očekávaný sjezd ODA a Žantovský na něm vyhrál, přinesly pondělní Lidové noviny ze dne 24. března celou řadu článků. V nich je zajímavé primárně sledovat citování vyjádření končícího předsedy Jana Kalvody, který měl na sjezdu samotném několik velice emotivních proslavů. Pro čtenáře každopádně Lidové noviny nabídly několik článků, ze kterých je patrné, že Kalvoda nebyl příznivcem zvoleného předsedy Žantovského a naopak volal po zvolení někoho ze služebně starších členů strany, v čemž byl zajedno s Bratinkou. Na Kalvodovu volbu ve svém prvním rozhovoru po zvolení předsedou zareagoval i Žantovský, bral jej však takřikajíc sportovně.

Den po Žantovského zvolení napsal Korecký rovněž článek "Jak zvolit předsedu aneb Konec Talibanu v ODA?",¹¹² který se dá považovat za nejlepší možnou tečku za celou kalvodovskou aférou a dobou jeho předsednictví. Článek vyšel v rubrice *Názory*, rozhodně ale není nijak citově zabarvený, ba naopak, jedná se o velice objektivní čtení, v němž autor umně shrnuje posledních pár měsíců a popisuje celé trvání stranického sjezdu v Mostě. Korecký zde popisuje, proč právě Žantovský může být tím pravým kandidátem pro opětovné sjednocení partaje rozdělené na dva tábory a naposledy cituje Kalvodu v jeho výročních směřujících k dalšímu směřování ODA.

Pomyslnou tečkou za články, jež Lidové noviny publikovaly ve velkém o volbách uvnitř Občanské demokratické aliance, budiž zasazení nového stranického vedení do kontextu koaliční politiky. Kde ostatní média naprosto zaspala a neobtěžovala se informovat o znovuzapojení se ODA do vládní struktury, tentokrát už s novým vedením, nabídly Lidové noviny prostřednictvím tří článků určité hypotézy nastiňující možnou účast předsedy Žantovského v Klausově vládě. Byť se o zapojení Žantovského do koaliční struktury dle vyjádření politiků Klause nebo Luxe často mluvilo, byly LN v březnu 1997 jediné, jež o této možnosti referovaly.

¹¹¹ PEČINKA, Bohumil. Zvolí si delegáti zimního krále? *Lidové noviny*. 1997, **10** (67). s. 10

¹¹² KORECKÝ, Miroslav. Jak zvolit předsedu aneb Konec Talibanu v ODA? *Lidové noviny*. 1997, **10** (69). s. 8

V rámci oblíbenosti politiků, respektive v jakémsi žebříčku, o kterém občas nejrůznější periodika psala, se pak dle LN Jan Kalvoda stále umísťoval v první dvacítky nejoblíbenějších politiků a to i přesto, že mu JUDrGate rozhodně v očích veřejnosti ublížila. Výzkum IVVM, o kterém LN informovaly jen v rámci několika článků a nepovažovaly jej za ústřední zprávu, pak nejoblíbenějším politikem posledních let bezpochyby byl prezident Václav Havel.

V souvislosti se stranickými volbami se redaktoři Lidových novin pustili i do glosování tzv. Kalvodova dědictví, ve kterém se věnovali kauze okolo náměstkyně Kopečné. Ten asi nejlépe popsal Ladislav Jakl, jenž později působil i v kanceláři prezidenta Václava Klause. Ve svém článku Jakl představuje poněkud útočně kontroverzní téma státních zástupců, jež v březnu trochu v tichosti doprovázelo stranický sjezd ODA. Pražský státní zástupce Křivánek i vrchní státní zástupkyně Kopečná vzbuzovali rozhodně svými mnohdy kontroverzními výkony pozornost. Jenže, zatímco Kopečná, což jsme si ukázali už v minulých kapitolách, nakonec funkci opustila, Křivánek v ní ještě v březnu setrval. Jakl tak ve svém článku odkazuje na to, že jej Kalvoda dosadil na jeho post i přesto, že se jednalo o bývalého člena KSČ a stávil tak ministryni Parkanovou před Sofiiinu volbu. V jeho poměrně útočném článku, který zcela překvapivě Lidové noviny uvedly na první straně, vidíme, že se snaží Parkanové radit a to rovnou prostřednictvím recyklace některých Kalvodových výroků. Jaklův článek ve své době vzbudil pozornost, ovšem trvalo ještě téměř rok a půl, než byl Křivánek z funkce odvolán, přičemž jeho konec provázelo rovněž několik poněkud kontroverzních prohlášení. O zapojení Kalvody do těchto událostí ale dle Jakla a vůbec celých Lidovek ale nemůže být řeč.¹¹³

Odraz v Deníku Právo

V porovnání s Lidovými novinami Právo zaostávalo ve všech aspektech tvorby článků o blížící se stranické konferenci a v mnohém jako by se snažilo v březnu 1997 potvrdit svou převážně levicovější orientaci. První strany totiž plnil převážně předseda sněmovny Miloš Zeman z ČSSD, který v té době absolvoval misi do Bruselu, kde zastupoval všechny poslance u Evropské rady i Evropského parlamentu.¹¹⁴

O Zemanovi a jeho belgické cestě bylo publikováno několik článků, ten nejvýznamnější pak vyšel 10. března a byl jím přímo rozhovor s navracejícím se politikem. Je vcelku pochopitelné, že se budoucí

¹¹³ JAKL, Ladislav. Kalvodovo dědictví. *Lidové noviny*. 1997, **10** (62). s. 1

¹¹⁴ Česko v té době už mělo podanou kandidaturu do EU, Zemanova mise pak měla značný dosah

premiér i prezident světil zrovna Právu, jeho tehdejší vyjádření pak částečně koresponduje i s naším tématem, neboť se Zeman během rozhovoru dotkl i ODA. Článek s názvem “Umím si představit nadstranický společný zájem též vůči Evropě”¹¹⁵ se věnuje Zemanovu proevropskému smýšlení, rovněž pak sleduje i jeho názor na jisté spojení politiků všech stran v rámci přístupu k Evropské unii. Článek nás zajímá primárně z toho důvodu, že v něm Zeman hovoří i o eurooptimismu ODA a přímo zmiňuje Kalvodu jako jednoho z nejbližších pravicových spojenců.

Zemanovo vyjádření o Kalvodovi bylo za celou dobu soupeření těchto dvou velkých politických hráčů asi nejlépejší a jako by předznamenalo i to, že dle informací Deníku Právo, které byly publikovány v článku ze dne 18. března, oba dva politici figurovali v dvacítce nejdůvěryhodnějších veřejných činitelů. Článek jménem “Havel a Stránský přišli o značnou část důvěry”¹¹⁶ byl podán trochu jinak než v Lidových novinách a s citovým zabarvením částečně glorifikoval primárně úspěšné zvýšení popularity levicových politiků. Naopak, zatímco Lidové noviny podaly informace o úbytku důvěry všech poměrně neutrálně, Právo jako by s posměchem popsalo co nejvíce propadu představitelů pravice, mezi kterými nechyběl ani Kalvoda.

V úvodu této kapitoly jsme si zmínili, že Právo jasně zaostávalo za LN ve zpracování tématu stranických voleb v ODA, což si můžeme ilustrovat primárně na příkladu informovanosti o kandidátech, jejich programech a podobně. Byť Právo nepublikovalo desítky článků popisujících ambice uchazečů o předsednický post, za zmínku rozhodně stojí dva poměrně dlouhé rozhovory, jež tomuto deníku poskytli dva vrcholní politici z ODA, Vladimír Dlouhý a Jiří Skalický.

Pokud se podíváme na rozhovor s prvním jmenovaným, tak už v úvodu vidíme, že jej redaktorka Andrea Zajícová nevedla úplně profesionálně a snažila se v jeho samém začátku nutit místopředsedu ODA k “antiKalvodovským” odpovědím.¹¹⁷ Z publikovaného textu lze ovšem soudit, že sám Dlouhý na neprofesionální přístup nepřistoupil a v zásadě v žádné ze svých odpovědí se nepouští do přímé kritiky dosluhujícího předsedy. V dalších odpovědích Dlouhý vcelku podrobně rozebírá současnou politickou situaci nejen v ODA, když je pak následně redaktorkou dotazován i na svůj vztah k ostatním stranickým kolegům, opět působí obezřetně a nepouští se do žádných útoků. Vůči Kalvodovi je každopádně kolegiální a můžeme tak konstatovat, že první ze dvou velkých rozhovorů, jež se alespoň částečně týkal voleb v ODA, působí díky profesionalitě respondenta uceleně a dobře.

¹¹⁵ VESELÝ, Josef. Umím si představit nadstranický společný zájem též vůči Evropě. *Právo*. 1997, 3 (60). s. 1

¹¹⁶ ZAJÍCOVÁ, Andrea. Havel a Stránský přišli o značnou část důvěry. *Právo*. 1997, 3 (67). s. 2

¹¹⁷ ZAJÍCOVÁ, Andrea. K místu předsedy ODA jsem si stoprocentně vrátka neuzavřel. *Právo*. 1997, 3 (64). s. 13

Jiří Skalický, jenž byl dle Práva vůbec nejžhavějším kandidátem na uvolněný předsednický post, pak v rozhovoru mluvil o ambicích své strany a nakouzl i poměrně ožehavé téma, ke kterému se výše zanalyzované Lidové noviny vůbec nevyjádřily, místopředsednictví budoucího předsedy v Klausově vládě.¹¹⁸ V tomto ohledu se několikrát vyjádřil i o Janu Kalvodovi, podobně jako Dlouhý ale i on nehodlal svého dosluhujícího stranického šéfa nijak dehonestovat a proto volil diplomatické odpovědi. Ve srovnání s interview s Dlouhým je rozhovor se Skalickým, jenž pro Právo opět připravila Andrea Zajícová, mnohem méně útočný a vyznačuje se tím, že jej redaktorka vedla mnohem lépe, a sice bez cíleně manipulujících otázek.

Rozhovor se Skalickým vyšel 18. března a tehdejší ministr životního prostředí v něm nepřímo mluvil i o možné funkci místopředsedy vlády, hned další den pak Právo na druhé stránce publikovalo článek "Exministr Kalvoda převzal odchodné".¹¹⁹ Ten ve své podstatě není pro naši analýzu moc důležitý, rozhodně však stojí za zmínku to, že se objevil hned na počátku denního vydání a stroze uváděl, že si končící předseda ODA přišel na velice pěkné peníze. V rámci Práva se jedná o další nepřímý útok na pravicovou stranu a článek celkově působí jako jakýsi hybridní příspěvek, jenž má čtenářům ukázat, že i po politické kauze si dosluhující šéf ODA přijde na slušné peníze.

Zatímco v předvolebním období, tedy během března 1997 Právo jasně zaostávalo za druhým analyzovaným deníkem, tedy za Lidovými novinami, v rámci volby předsedy samotné už nabídlo vskutku impozantní informační servis doplněný o celou řadu článků v nejrůznějších publicistických rubrikách. 24. března, tedy v pondělí po zvolení Michaela Žantovského předsedou Občanské demokratické aliance, přineslo shrnutí volby, střípky z celé konference, ale také interview s Janem Kalvodou a právě novým předsedou Žantovským.

Hledáme-li v těchto člancích odpověď na jednu z výzkumných otázek týkající se Kalvodova vyjádření na sjezdu, najdeme je převážně v úvodním článku ze dne 24. března jménem "Žantovský předsedou ODA".¹²⁰ Ten vyšel na titulní straně a shrnul Kalvodův projev ze stranického sjezdu a Právo v něm primárně nabídlo informace o novém složení vůdčího aparátu ODA, ale také výběr ze všech vystoupení. Jelikož nás primárně zajímá Kalvoda, můžeme konstatovat, že Právo úspěšně shrnulo jeho vyjádření o ekonomické krizi i kritiku vlády Václava Klause. Článek je tentokrát objektivní a dává prostor i reakcím Josefa Luxe a přímo Václava Klause, kteří byli oba krátce rovněž přítomni a Právo

¹¹⁸ ZAJÍCOVÁ, Andrea. Strana není podnik, který má svého majitele. *Právo*. 1997, 3 (67). s. 18

¹¹⁹ ZAJÍCOVÁ, Andrea. Exministr Kalvoda převzal odchodné. *Právo*. 1997, 3 (68). s. 2

¹²⁰ RYCHLÝ, Tomáš a ZAJÍCOVÁ, Andrea. Žantovský předsedou ODA. *Právo*. 1997, 3 (72). s. 1

nabídlo jejich odpovědi na Kalvodův projev. Zatímco Klaus působil smířlivě, tak Lux Kalvodu ostře napadl a konstatoval, že podobná vyjádření měla z úst exministra spravedlnosti vyjít už o několik měsíců dříve. Za zmínku rovněž stojí i jistý kontrast Kalvodových vyjádření o sociální demokracii, kterou kritizoval, s dřívějšími výroky předsedy sněmovny Zemana, jenž v Právu, ve výše zmíněném článku o EU, Kalvodu chválil jako možného pravcového spojence.

O konferenci ODA vyšlo v ono pondělí v Právu opravdu hodně článků, mezi kterými nechyběli ani dva rozhovory, jež deníku poskytli končící předseda Kalvoda i jeho nástupce Žantovský. Jelikož druhý jmenovaný dostal coby nově zvolený lídr parlamentní strany výsostnou pozici na první stránce, podívejme se nejprve na jeho rozhovor, jenž Právo uvedlo jako "Delegáti si přáli změnu".¹²¹ Žantovský v krátkém interview říká, že se vydá jinou cestou, než Jan Kalvoda a také se pouští do nepřímé kritiky svého předchůdce, což následně na další straně stejného vydání Práva dokládá i článek "O funkcích se rozhodlo v zákulisí".¹²² Ten nám ukazuje, jak se politické špičky uvnitř ODA dohadovaly o celé volbě a kdo koho podporoval. Paradoxní je, že tento článek uvádí, že Kalvoda pravděpodobně podporoval Jiřího Skalického, jenž prohrál v souboji se Žantovským.

A zatímco kratičký článek o možných zákulisních schůzích těsně před volbou uvádí ono slovní spojení "pravděpodobně podporoval", tak rozhovor s expředsedou Kalvodou už hovoří zcela jasně. Samotný název "Volil jsem jiného kandidáta"¹²³ nám dává informaci o tom, že bývalý ministr spravedlnosti nebyl pro Žantovského volbu. Rozhovor, jenž opět vedla Andrea Zajícová, je posledním velkým vystoupením Jana Kalvody v Právu coby politika, od té doby se už ke všemu, ať už na stránkách Práva nebo internetovém portálu Novinky.cz vyjadřoval jako advokát. Kalvoda v této své pomyslné derniéře prozradil, že volil jiného kandidáta a z kontextu odpovědí jde poznat, že se jednalo právě o již zmíněného Skalického. Kalvoda se v závěrečném interview své politické kariéry rovněž vyjádřil o otcích-zakladatelích i Žantovském, jeho finální odpovědi jsou pak už z kontextu doby plny pesimismu a ztráty víry v celou Klausovu vládu.

Na závěr této kapitoly se ještě zpětně vraťme ke kauze Kopečná, jež v Právu rezonovala nějakým způsobem po celý březen. V nejrůznějších kratších příspěvcích jsme se dočetli o Kalvodových problémech s Kopečnou i o tom, že jeho nástupkyně Vlasta Parkanová nakonec náměstkyni zbavila

¹²¹ RYCHLÝ, Tomáš. Delegáti si přáli změnu. *Právo*. 1997, 3 (72). s. 1

¹²² RYCHLÝ, Tomáš a ZAJÍCOVÁ, Andrea. O funkcích se rozhodlo v zákulisí. *Právo*. 1997, 3 (72). s. 2

¹²³ ZAJÍCOVÁ, Andrea. Volil jsem jiného kandidáta. *Právo*. 1997, 3 (72). s. 2

funkce. Byť tedy bylo tématu věnováno několik článků, téměř vždy se jednalo o určitou recyklaci už dříve sepsaného materiálu.

Výsledky výzkumu

V rámci poslední fáze našeho výzkumu jsou výsledky víceméně jasné. Lidové noviny rozhodně nabídly komplexnější informační servis než konkurenční Právo a na svých stránkách informovaly čtenáře o všem, co se v ODA v posledních dnech a týdnech událo. Články představující všechny kandidáty na funkci předsedy či místopředsedů jsou doslova nabité informacemi a v klíčovém březnu 1997 se laický čtenář a politický divák v žádném jiném tištěném periodiku nemohl dozvědět více.

Oproti tomu Právo spíše vsadilo na stručnější přehledy a čtenářsky možná dostupnější články o nejsledovanějších volbách v historii ODA. Na rozdíl od Lidovek pak deník Zdeňka Porybného nabídl sérii rozhovorů s možnými kandidáty na nejrůznější funkce a v průběhu volby samotné v tomto nastoleném trendu pokračoval. V kontrastu s LN ale některé články, primárně ty od redaktorky Zajícové, působí neobjektivně, což úroveň informačního servisu ze strany Práva sráží.

Obě periodika ale nabídla v případě článků o volbách perfektní zasazení do Kalvodovy aféry a dávala prostor k vyjádření i dosluhujícímu předsedovi a exministru spravedlnosti. Oproti únoru, kdy byl zvolen do čela pražské buňky ODA, je zde patrný odklon od dříve probíraných témat, ani jeden deník ale Kalvodovy výroky nepřekrčuje a podává je v původních formách.

Ze samotné volby pak Lidové noviny i Právo přinesly vydatnou porci článků sestávajících ze zpráv, názorů i rozhovorů a obě periodika pak informovala i o Kalvodově projevu. V odpovědi na naši otázku položenou na počátku této kapitoly tak můžeme uvést, že jak Právo, tak LN úspěšně popsaly a interpretovaly celý Kalvodův projev cílený primárně na ekonomický úpadek a jistou vládní neschopnost. Paradoxně, Právo k tomuto vyjádření, patrně kvůli zvýraznění kontrastu s dřívějším rozhovorem s Milošem Zemanem, přidalo ještě Kalvodovu část projevu, ve které kritizoval ČSSD.

Lidové noviny na svých stránkách v několika kratších příspěvcích zhodnotily žebříčky nejpopulárnějších politiků a ukázaly čtenářům, že v elitní společnosti stále figuruje i Jan Kalvoda a dále zhodnotily celý žebříček popularity. Právo tomuto tématu věnovalo trochu větší prostor a v jednom z článků hodnotících tuto škálu oblíbenosti se vcelku neobjektivně pustilo do protežování levicových politiků, zatímco Kalvodu a další členy pravicových stran jako by s chutí popisoval coby odpadlíky.

Poslední téma výzkumu z této kapitoly, tedy kauza Kopečná, se dočkalo výrazně lepšího zpracování v Lidových novinách, kde kolikrát redaktoři nabídli i propojení s Kalvodou i dalším kontroverzním státním zástupcem Křivánkem. Deník Právo jako by se nechtěl pouštět na pomyslný tenký led a v průběhu celého března jen neustále recykloval postarší informace k celému případu.

Závěr

Má práce předložila srovnání článků, které se týkaly osobnosti Jana Kalvody a jeho skandální aféry v letech 1996-1997. Odhalil jsem v ní několik nešvarů novinářského řemesla, které bohužel od devadesátých let z našich médií nevymizely. V rámci článků deníku Právo najdeme mnohdy subjektivní názory a napadání převážně pravicových politiků, Lidové noviny zas častokrát rozebírají až příliš podrobně témata, jež si to úplně nezaslouží.

Ale abych tak nějak shrnul výsledky výzkumu. Na začátku psaní výzkumné části jsem očekával, že mezi články Práva a Lidových novin bude na první pohled patrný rozdíl a že LN budou Kalvodovi coby pravicověji orientovaný deník více nakloněny. Že Právo bude oslavovat Kalvodův politický pád a jeho komentátoři budou kritizovat vládu Václava Klause a její volební období plné afér.

Myslím, že jsem svým výzkumem zdárně přiblížil mediální pohled na celou Kalvodovu aféru od její jisté přede hry na začátku prosince 1996 až do samého konce Kalvodova předsednictví v ODA. Když se v rámci závěrečného zhodnocení vrátím ke své primární výzkumné otázce, kterou obsahují i níže zobrazené teze diplomové práce, tedy, kterak Kalvodova aféra rezonovala v médiích a jakého se jí dostalo přijetí mezi občany, mohu rovnou říci, že v devadesátých letech byla tou opravdu první mediálně propíranou událostí politického jednotlivce.

Kalvoda dostával v obou sledovaných periodikách dostatek prostoru. U Práva je v rámci některých článků vidět, že jsou publikovány primárně proto, že se jedná o nesmírně vděčné téma, skoro bych se nebál říci, že se Porybného deník částečně dotýká jisté bulvárnosti. Lidové noviny zas mnohdy, jak již uvádíme více, píší o celé události tolik informací, že se čtenář ve změní témat ztrácí. Na počátku výzkumné části jsem očekával, že v LN naleznou k dané kauze daleko více informací, ale v tomto závěru mohu jen konstatovat, že jsem byl překvapen, v jaké míře se situaci věnovalo i Právo.

V dnešní době pak bývá zvykem, že se v nejrůznějších internetových diskuzích k různým politickým aférám a kauzám vyjadřují desítky politiků, ovšem v rámci tištěných periodik z devadesátých let to nebývalo úplně zvykem. Kalvodovu aféru mohu nazvat jistou průkopnickou událostí, neboť právě během ní zaplavily noviny komentáře ministrů, předsedů stran a dalších.

Rozhodně ale informační servis obou periodik o Kalvodovi a celém dění okolo jeho osoby od prosince 1996 do března 1997 monitoroval zdařile a v dobách, kdy byl internet ještě v plenkách, tak mohli čtenáři nasát atmosféru z dění ve sněmovně i uvnitř nejmenší parlamentní strany. Při čtení většiny

článků jsem měl pocit, jako bych byl přímo v centru veškeré tehdejší politiky a dokázal jsem si představit, co všechno musely politické špičky přetrpět v době pokalvodovské. Psaní celé této práce bylo pro mne vcelku zábavné a jak jsem již předestřel v úvodu, díky osobnímu vztahu k ODA nakonec sestavení všech kapitol šlo celkem samo. Při dokončování jsem se ale zamyslel nad tím, že Kalvodova aféra a odstoupení ze všech funkcí bylo asi posledním aktem jisté politické slušnosti a uznání vlastní chyby.

Dnes média informují o tom, že desítky politiků mají daleko větší škraloupy a v politice stále zůstávají, čímž ukazují, že ten určitý pud sebezáchovy nemají. Celá tato práce je určitým způsobem i poctou Kalvodovi, který sice svůj právnický titul užíval nedovoleně, ale měl dostatek sebereflexe, aby složil funkci dobrovolně. Doufám, že v budoucnu bude podobných případů znovu přibývat a do tuzemské politiky se vrátí jistá míra slušnosti.

Tématu politických afér v rámci ODA bych se chtěl věnovat i v budoucnu, nejlépe v rámci své případné disertační práce. Díky osobním vazbám na tuto dnes již neexistující politickou stranu považuji za svou určitou povinnost pokusit se informovat o jejím vývoji a spletité historii. Doufám tedy, že se v průběhu dalších několika let k analýze článků vrátím a prozkoumám další politické kauzy, kterými si ODA v období, kdy byla parlamentní stranou, prošla.

Použitá literatura

Knižní prameny

- BEDNAŘÍK, Petr. *Dějiny českých médií Od počátku do současnosti*. 2. vydání. Praha: Grada, 2019. ISBN 9788027105533
- BUREŠ, Jan. *Česká demokracie po roce 1989: institucionální základy českého politického systému*. Praha: Grada, 2012. ISBN 9788024742830.
- DIMUN, Pavel a HAMERSKÝ, Milan J. *10 let na straně svobody: kronika ODA z let 1989-1999*. Brno: Bachant, 1999. ISBN 8090263143
- FIALA, Petr a HERBUT, Ryszard. *Středoevropské systémy politických stran: Česká republika, Maďarsko, Polsko a Slovensko*. Brno: Masarykova univerzita, 2005. ISBN 8021030917.
- GJURIČOVÁ, Adéla. *Rozdělení minulostí: vytváření politických identit v České republice po roce 1989*. Praha: Knihovna Václava Havla, 2011. ISBN 9788087490037
- GREGOR, Miloš a VEJVODOVÁ, Petra. *Nejlepší kniha o fake news!!!: Dezinformacích a manipulacích*. Brno: CPress, 2018. ISBN 9788026418054.
- KONČELÍK, Jakub, ORSÁG, Pavel a VEČEŘA, Pavel. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. ISBN 9788073676988.
- KOPEČEK, Lubomír. *Éra nevinnosti*. Brno: Barrister & Principal, 2010. ISBN 9788087029985.
- KROUPA, Daniel. *Svoboda a řád: Sváteční rozhovory*. Praha: Eos, 1996. ISBN 8090143342.
- MALÍŘ, Jiří a MAREK, Pavel. *Politické strany: vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004: Kniha druhá*. Brno: Doplněk, 2005. ISBN 807239178X.
- PERNES, Jiří. *Svět Lidových novin 1893-1993: stoletá kapitola z dějin české žurnalistiky, kultury a politiky*. Praha: NLN, 1993. ISBN 8071060569.
- PŠEJA, Pavel. *Stranický systém České republiky: politické strany a jejich vývoj 1989-1998*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. ISBN 8021030917
- RYCHLÍK, Jan. *Rozpad Československa: česko-slovenské vztahy 1989-1992: Česko-slovenské vztahy 1989-1992*. Praha: Academic Electronic Press, 2002. ISBN 8088880025.

Diplomové a disertační práce

- BEZKOČKA, Leoš. *Politické ideologie: Český liberalismus po roce 1993*. Plzeň, 2015. Bakalářská práce. Západočeská univerzita, Filozofická fakulta.
- FUCHSOVÁ, Eliška. *Historie a vývoj Občanské demokratické aliance*. Praha, 2015. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta.

Dobová periodika

- *Lidové noviny*. 9. Praha: Lidové noviny, 1996.
- *Lidové noviny*. 10. Praha: Lidové noviny, 1997.
- *Právo*. 1. Praha: Borgis, 1995.
- *Právo*. 2. Praha: Borgis, 1996.
- *Právo*. 3. Praha: Borgis, 1997.
- *Rudé právo*. 3. Praha: Borgis, 1992.
- *Rudé právo*. 5. Praha: Borgis, 1995.

SCHVÁLENO

26.1.21 MJT

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK Teze MAGISTERSKÉ diplomové práce									
TUTO ČÁST VYPLNUJE STUDENT/KA:									
Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Novotný Ondřej	Razítko podatelny:								
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2018/19	<table border="1"> <tr> <td colspan="2">Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd</td> </tr> <tr> <td>Došlo dne:</td> <td>11-01-2021 -1-</td> </tr> <tr> <td>Čj:</td> <td>5 Příloh:</td> </tr> <tr> <td>Přiděleno:</td> <td></td> </tr> </table>	Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd		Došlo dne:	11-01-2021 -1-	Čj:	5 Příloh:	Přiděleno:	
Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd									
Došlo dne:		11-01-2021 -1-							
Čj:	5 Příloh:								
Přiděleno:									
E-mail diplomantky/diplomanta: 84727917@fsv.cuni.cz									
Studijní obor/forma studia: Mediaální studia/prezenční									
Název práce v češtině: Analýza aféry Jana Kalvody v článcích z Lidových novin a Deníku Právo v letech 1996-1997									
Název práce v angličtině: Analysis of the Jan Kalvoda affair in articles from Lidové noviny and Deník Právo in the years 1996-1997									
Předpokládaný termín dokončení: Září 2021									
Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování (max. 1800 znaků): Diplomová práce se zaměřuje na kauzu okolo politické strany ODA a jejího předsedy Jana Kalvody z roku 1996, jež svého času zasáhla tuzemskou politiku a vedla ke Kalvodově odchodu z vrcholné politiky a začátku provozování soukromé advokátské praxe. V rámci práce si představíme nejen letnou historii ODA a její pomyslné vrcholné období v dobách Kalvodova předsednictví, ale v rámci hlavního výzkumu také to, která Kalvodova aféra rezonovala v předních českých médiích devadesátých let. Tématu se v rámci dějin ODA věnuje například publikace Petra Dimuna i několik kratších studií, v rámci mediální analýzy je ale výzkum stále poněkud nejasný.									
Předpokládaný cíl práce, případně formulace problému, výzkumné otázky nebo hypotézy (max. 1800 znaků): Cílem práce je analyzovat články nejrůznějšího druhu ve vybraných médiích a předložit pečlivě připravenou analýzu, která bude vhodnou četbou pro osoby, které mají jistý zájem ve výzkumu dějin dnes již zaniklé ODA, ale taktéž pro laiky, kteří se chtějí dozvědět více o této partaji. Primární výzkumnou otázkou budiž, která Kalvodova aféra rezonovala ve všech médiích a jakého přijetí se jí dostalo mezi občany.									
Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu): Teoretická část se zaměřuje na historický vývoj strany a její mocenský vzestup. Letno nastiňuje hlavní hybatele historie ODA a také popisuje postupné přebírání moci sledovaným Janem Kalvodou. Praktická část se pak věnuje analýze nejrůznějších článků z tištěných médií, které se týkají Kalvodovy aféry a jejího dopadu na tuzemské nejen politické dění. Cílem celé práce je tedy přiblížení daných událostí v největších tuzemských médiích a zhodnocení úrovně informovanosti.									
Práce rozšiřuje výzkum, který okolo ODA provedla Eliška Fuchsová, hlavní otázky, které si kladu se ale týkají primárně událostí okolo Kalvody, které ODA zacloumaly. Tedy toho, která o těchto událostech média informovala a jak subjektivní byly články, které v té době vycházely.									

<p>Vymezení podkladového materiálu (např. titul periodika a analyzované období): Práce se soustředí na analýzu tištěných médií Lidových novin a Deníku Právo, abychom se vyhnuli nahuštění obsahu. Časové období je pak následně ohraničeno prosincem 1996 a červnem 1997, neboť právě v této době nejvíce rezonovala aféra Jana Kalvody.</p>
<p>Metody (techniky) zpracování materiálu: Metodou diplomové práce je kombinace analýzy obsahové, abychom měli základy o všech článcích v obou sledovaných médiích a následně mohli dát dohromady za pomoci komparace, která se články liší, a analýzy kvantitativní, díky níž si můžeme odpovědět na otázku, kolik prostoru bylo aféře Jana Kalvody v obou sledovaných médiích věnováno a následně opět pomocí komparace dát dohromady, nakolik se události věnovala.</p>
<p>Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a metodě jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):</p> <p>DIMUN, Petr a Milan J. HAMERSKÝ. 10 let na straně svobody: kronika ODA z let 1989-1999. Brno 1999</p> <p>Jistá bible pro výzkumníky dějin ODA, která sleduje stranu od jejího počátku ještě v dobách před pádem totality. Předkládá přehledně všechny důležité události, které vedly k mocenskému vzestupu a rovněž zkoumá i Kalvodovo vedení.</p> <p>GREGOR, Miloš a VEJVODOVÁ., Petra. Nejlepší kniha o fake news, dezinformacích a manipulacích!!!. Brno 2018.</p> <p>Ve věku dezinformací a horšící se situace informovanosti lidí na celé planetě Zemi je více než nutné rozeznat falešné informace od těch pravdivých. A právě k tomu slouží tato publikace.</p> <p>KONČELÍK, Jakub, VEČEŘA, Pavel a ORSÁG, Petr. Dějiny českých médií 20. století. Praha 2010.</p> <p>Jedna z nejdůležitějších publikací pro každou práci o médiích, jež učebnicově předkládá dějiny všech druhů médií a všechny etapy historického vývoje dává do kontextu s tuzemskými událostmi.</p> <p>KOPEČEK, Lubomír. Éra nevinnosti: česká politika 1989-1997. Brno 2010</p> <p>Poměrně kritický pohled na porevoluční dobu až do události, jež vešla ve známost jako "Sarajevský atentát". Kniha analyzuje veškeré důležité události včetně vzniku OF a také okolo vládních koalic. Co je důležité pro diplomovou práci, popisuje i Kalvodovu aféru</p> <p>MALÍŘ, Jiří a Pavel MAREK. Politické strany: vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004 II. Díl: období 1938 - 2004. Brno 2005</p> <p>Bvť se kniha z většiny soustředí na vývoj československých republik, je rovněž důležitým pramenem pro studium dějin ODA. Publikace analyzuje, která se programy stran v průběhu měnily a ve sledovaném období popisuje vznik ODA i její postupný pád do zapomnění.</p> <p>PŠEJA, Pavel. Stranický systém České republiky: politické strany a jejich vývoj 1989- 1998. Brno 2005</p> <p>Publikace Pavla Pšejy částečně kopíruje Dimunovu práci o ODA, nesoustředí se však pouze na vývoj této partaje, ale sleduje i další důležité strany jako ODS, KDU-ČSL či KDS. Nabízí rovněž komparaci jejich programů.</p>
<p>Diplomové a disertační práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací,</p>

které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

BEZKOČKA, Leoš. Politické ideologie: Český liberalismus po roce 1993. Plzeň 2015 (Bakalářská práce). Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta filozofická

FUCHSOVÁ, Eliška. Historie a vývoj Občanské demokratické aliance. Praha 2015 (Diplomová práce), Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta

Datum / Podpis studenta/ky

17.1.2021 *M. K.*

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

GRODŽAN, MARTIN
Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga

17.1.2021 *GTM*
Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNÝ FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO OBOU VÝTISKŮ DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE NA IKSŽ SCHVALUJE GARANT PŘÍSLUŠNÉHO STUDIJNÍHO OBORU.

Summary

My work presented a comparison of articles concerning the personality of Jan Kalvoda and his scandalous affair in 1996-97. I discovered in it a few scams of the journalistic craft, which unfortunately have not disappeared from our media since the 1990s. Within the articles of the daily Právo, we often find subjective opinions and attacks on mostly right-wing politicians, while Lidové noviny often commutes to discuss topics in too detailed detail that do not fully deserve it.

Definitely, however, the information service of both periodicals about Kalvod and all the events around him from December 1996 to March 1997 was successfully monitored, and at a time when the Internet was still in its infancy, readers could soak up the atmosphere of the House and the smallest parliamentary party. When I read most of the articles, I felt as if I was right at the center of all the politics of the time, and I was able to imagine what the political leaders had to endure in the post-Dale period. Writing all this work was quite fun for me, and as I pointed out in the introduction, thanks to my personal relationship with ODA, the compilation of all the chapters went quite by itself. As I finished, however, I thought about the fact that Kalvod's affair and resignation from all positions was probably the last act of a certain political decency and recognition of his own mistake.

Today, the media report that dozens of politicians have far more crust and still remain in politics, showing that they do not have that particular instinct for self-preservation. In a way, all this work is a tribute to Kalvoda, who used his legal title illegally but had enough self-reflection to resign voluntarily. I hope that in the future, similar cases will increase again and a certain degree of decency will return to domestic politics.